

SIBELIUS
SNÖFRID
CANTATAS AND
ORCHESTRAL WORKS

JUBILATE CHOIR
LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA
OSMO VÄNSKÄ

SIBELIUS, JOHAN (JEAN) CHRISTIAN JULIUS (1865-1957)

- 1 SNÖFRID, Op. 29 (1900) *(Wilhelm Hansen)* 14'15
Improvisation for recitation, mixed chorus and orchestra
Text: Viktor Rydberg
Allegro molto – Andantino – Melodrama. Pesante – Andante (ma non troppo lento)
STINA EKBLAD *narrator*
JUBILATE CHOIR (*choral direction: Astrid Riska*)
- 2 OVERTURE IN A MINOR for orchestra, JS 144 (1902) *(Fazer)* 9'13
Andante molto sostenuto – Allegro – Tempo I
- CANTATA FOR THE CORONATION OF NICHOLAS II, JS 104 (1896) *(Manuscript)* 18'37
(KANTAATTI ILO- JA ONNENTOIVOTUSJUHLASSA MARRASKUUN 2. PÄIVÄNÄ 1896)
for mixed chorus and orchestra
Text: Paavo Cajander
- 3 I. *Allegro*. Terve nuori ruhtinas... 8'33
- 4 II. *Allegro*. Oikeuden varmassa turvassa... 9'58
JUBILATE CHOIR (*choral direction: Astrid Riska*)

RAKASTAVA, Op. 14 ([1894]/1911-12) (Breitkopf & Härtel)

12'18

for string orchestra, timpani and triangle

5 I. The Lover. *Andante con moto*

4'06

6 II. The Path of His Beloved. *Allegretto*

2'26

7 III. Good Evening!... Farewell! *Andantino – Doppio più lento – Lento assai*

5'34

JAAKKO KUUSISTO *violin* ▶ ILKKA PÄLLI *cello*

8 OMA MAA (MY OWN LAND), Op. 92 (1918) (Fazer)

13'26

for mixed chorus and orchestra

Text: Kallio (Samuel Gustaf Bergh)

*Allegro molto moderato – Allegro moderato – Vivace (ma non troppo) –
Molto tranquillo – Tranquillo assai – Moderato assai (e poco a poco
più largamente) – Largamente assai*

JUBILATE CHOIR (*choral direction: Astrid Riska*)

9 ANDANTE FESTIVO, JS 34b (1922/1938) for strings and timpani (Fazer)

5'10

TT: 74'48

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA (SINFONIA LAHTI)

(Leader: Jaakko Kuusisto)

OSMO VÄNSKÄ *conductor*

Sinfonia Lahti

Snöfrid, Op. 29

Sibelius's reputation as a master of the orchestra is well founded, but it was with a work that requires not only an orchestra but also soloists and choir – *Kullervo* – that he made his definitive breakthrough in 1892. He went on to write pieces for choir and orchestra at regular intervals throughout his career: songs, cantatas and 'improvisations'. Internationally, most of these pieces are relatively unknown. Many of them are on patriotic themes and some, admittedly, are functional rather than musically compelling. Others, however, exhibit first-rate invention and craftsmanship; these 'tone poems with words' can easily stand comparison with his better-known music. One such work is *Snöfrid*, an 'improvisation' for speaker, mixed chorus and orchestra, composed in the autumn of 1900 for a fund-raising soirée arranged by the Helsinki Philharmonic Society following the Philharmonic Society Orchestra's recent expensive foreign tour. Sibelius himself conducted the first performance on 20th October 1900.

Snöfrid is a setting of words by Viktor Rydberg (1828-1895). Unlike Wilhelm Stenhammar, who also set this text to music in 1891, Sibelius selected only extracts from the poem. The composer told his son-in-law Jussi Jalas on 31st December 1943 that he had composed *Snöfrid* very rapidly: 'I composed *Snöfrid* more or less in one sitting, after coming home from a three-day spree'.

The Swedish poet and novelist Viktor Rydberg was one of Sibelius's preferred authors; he turned to Rydberg's texts for solo songs, melodramas and the popular patriotic piece *Atenarnes sång* (*Song of the Athenians*, 1899). The obvious provocative and political associations of *Snöfrid* cannot be overlooked ('Draw your sword against vile giants, / Bleed

valiantly for the weak'), but whereas the nationalist element is the *raison d'être* of the *Song of the Athenians*, in *Snöfrid* it is merely one aspect of a far more wide-ranging and imaginative composition.

The anonymous reviewer in the newspaper *Päivälehti* assessed the work very positively: 'The highlight of the evening, however, was the last item on the programme, Sibelius's newest composition, the melodrama *Snöfrid*... The work as a whole makes an impression of great feeling and warmth; it seems so clear and inspired that it is undeniably to be numbered among Sibelius's masterpieces... The piece had to be encores immediately, and heartfelt were the thanks with which our country's most eminent composer was thanked for this estimable composition, which lent musical dignity and cachet to the lottery event.'

Snöfrid reveals striking parallels in both structure and narrative with another Rydberg setting: *Skogsrädet* (*The Wood-Nymph*; 1894/95). Each piece is episodic in construction, and tells of a young man's encounter with a mysterious and magical female being. The opening sections set the scenes: stately fanfares depict the dashing hero Björn in *The Wood-Nymph* whilst a stormy orchestral introduction establishes the unruly, tempestuous mood in *Snöfrid* before the first entry of the choir, more serenely and idealistically, tells of the sylph Snöfrid's beauty. This is followed in each case by a fast, dramatic passage in which the hero is tempted: sprites draw Björn into the depths of the forest (*The Wood-Nymph*), and trolls offer Gunnar (the hero in *Snöfrid*) gold and treasures in exchange for his soul – a passage reminiscent of Mussorgsky's *Night on a Bare Mountain* (1867). Next in each piece comes a moving love scene – but whereas Björn is drawn

into a trap that can only bring him misery and inconsolable grief, Gunnar in *Snöfrid* is offered a genuine choice of good or evil. Above atmospheric brass chords, the narrator then recites Snöfrid's words, encouraging the hero to be valiant and selfless (this is the only episode for which there is no direct parallel in *The Wood-Nymph*). Each piece ends with a peroration: in *The Wood-Nymph*, a lugubrious passage with great cumulative power depicts Björn's torment, whilst in *Snöfrid* the music radiates a calm confidence that the hero will make a wise choice. In these two pieces, Sibelius not only added a new dimension to Rydberg's words but also composed music that is colourful, stirring and often very poignant.

Overture in A minor, JS 144

The rarely heard *Overture in A minor* was composed to fill out the programme for the Helsinki Philharmonic Society Orchestra's concert on 8th March 1902: this was the concert at which the *Second Symphony* was premièred, and Sibelius himself conducted.

The overture opens with unaccompanied trumpet fanfares, joined after a while by the timpani, strings and trombones. The main part of the work, however, is an *Allegro* in a much lighter, more relaxed mood; here Sibelius uses a theme to which he would later return in the finale of his *String Quartet in D minor*, '*Voces intimæ*', Op. 56. Eventually the fanfares return, more luxuriantly scored. A typical example of Sibelius's occasional pieces, the overture is said to have been composed in a single night in a Helsinki hotel room.

Stylistically the overture looks both backwards and forwards. The slow brass fanfares at the beginning and the lighter, faster music that follows might

be compared with *Tiera*, a short piece for brass and percussion (named after a *Kalevala* character) that Sibelius had composed three years earlier. On the other hand, the *Voces intimæ* 'quotation' and also the musical character of the piece anticipate Sibelius's music from the years 1906-1910. This aspect is perhaps disguised by the work's underlying bonhomie but, as the musicologist Veijo Murtomäki has pointed out, 'it is the first, exploratory piece of a new classical – one might even say neo-classical – style in Sibelius's œuvre. In it we find Sibelius at his most uninhibited, in the process of discovering the keys to the future.'

Cantata for the Coronation of Nicholas II, JS 104

Tsar Nicholas II ascended to the Russian throne at the beginning of November 1894 and his coronation took place in Moscow some eighteen months later, on 26th May 1896. The event was celebrated in the Great Hall of Helsinki University ('the Imperial Alexander University') on 2nd November 1896, a full two years after his accession. The Tsar – a former chancellor of the university – was not present; he and his wife, Empress Alexandra, were represented by plaster effigies.

Sibelius's two-movement cantata is scored for mixed chorus and orchestra, and sets words by the poet and university lecturer Paavo Cajander (1846-1913). It is probably safe to assume that both Sibelius and Cajander, as patriotic Finns, would have worked on the piece more from duty than from inspiration, and the end product would seem to bear this out; as Jukka Tiilikainen has observed, 'this cantata has no traces of the symbolism and mythology of Sibelius's symphonic poems of the 1890s'.

That is not to say, however, that the piece lacks merit. Despite some march-like fanfares, the disposition of the first movement is lyrical and relaxed. Two motifs have antecedents in Sibelius's youthful music for string quartet: one is clearly related to the scherzo of the *String Quartet in A minor*, JS 183 (1889), whilst another develops a rhythmic pattern from the *Andante – Allegro molto*, JS 32 (1888/89) – an idea that would later dominate the finale of the *Third Symphony*. The second movement not only contains some capable fugal writing but also shows how the composer was capable of gradually increasing the musical tension towards a climax, anticipating similar writing in the finale of the *Second Symphony*.

Sibelius worked on the piece in the autumn of 1896, while also struggling to finish his opera *Jungfrun i tornet* (*The Maiden in the Tower*), which was to be premièred a week after the cantata. He conducted the cantata's first performance on 2nd November, with a 'Symphony Chorus' and the Helsinki Philharmonic Society Orchestra, but it was not a success. Sibelius later blamed this on the tuba player, who 'turned up totally drunk, and could not be sobered up, whatever we tried. He started to improvise in a fugal passage and thus destroyed the overall effect completely' – even though there is no tuba in the orchestra for this cantata! After its first performance, the *Coronation Cantata* was soon forgotten and remained unperformed until the 1990s, even though two passages from the first movement were extracted for separate use: the purely orchestral *Coronation March*, probably played subsequently at a 'popular concert' in Helsinki, and the section *Terve ruhtinatar*, arranged around 1913 for children's choir *a cappella*.

The failure of the *Coronation Cantata's* première had unforeseen consequences. Following the retirement of Richard Faltin, Sibelius had taken on some teaching work at the university, and had in fact applied for a permanent position there. Robert Kajanus and Ilmari Krohn had also applied and the choice initially fell upon Sibelius. Despite being a close friend of Sibelius and a great champion of his music, Kajanus appealed, citing the *Coronation Cantata's* unsuccessful performance as part of his case, and managed to have the decision reversed. Although Sibelius perhaps did not possess the ideal temperament for a teacher, and his application was probably motivated as much by his need for financial security as by the prestige of the job itself, this dispute caused a rift between the two friends and led to the award of a small state pension to Sibelius by way of compensation.

Rakastava, Op. 14

Sibelius often revised his compositions – sometimes dramatically, as happened for instance with *En saga*, the *Lemminkäinen Suite*, *Violin Concerto*, *The Oceanides* and the *Fifth Symphony*. In the case of *Rakastava*, however, the revision that he undertook in 1911-12 of an original composition from 1894 changed not only the musical content and style but even the genre. The original suite had been a work for male choir *a cappella* (JS 160a) on texts from the *Kanteletar* (a collection of lyric poetry). In view of the piece's complexity, Sibelius also produced a version with string accompaniment (JS 160b) but, as difficulties of intonation could not be overcome, that version seems never to have been performed. Four years later he reworked the suite for mixed choir (JS 160c), but the major overhaul came

in the period from the summer of 1911 until January 1912. Sibelius conducted its first performance with the Philharmonic Society Orchestra in Helsinki on 16th March 1912 at a fund-raising concert organized by the Savolainen Osakunta students' association, and he often included it in his later concert programmes too.

The reworking of *Rakastava* (which translates approximately as 'The Lover') retains and expands the thematic material of the choral original, but the very idiomatic and rhythmically subtle string writing is wholly characteristic of the mature composer. As the first movement no longer needed to be singable, its 'ethereal polyphony' (Erik Tawaststjerna) could be allowed to develop with great freedom. In the second movement the almost constant triplets of the melodic line combine with a *pizzicato* accompaniment to give the delicate theme a feeling of constant motion. The third movement features a solo violin and cello, assuming the rôles that the vocal soloists had performed in the choral versions of the suite. The addition of a lengthy and turbulent transition passage (*Vivace*) between the original opening and closing sections, both of which are slow, adds weight and variety without destroying the pervasive mood of heartfelt melancholy.

Oma maa, Op. 92

Finland declared independence on 6th December 1917 and the new Bolshevik government in Russia recognized the country's new status on 31st December. In the new year, however, civil war broke out between the Reds (who had Russian support) and the Whites (aided by Germany). On 28th January 1918, Red Guards took control of Helsinki. In the ensuing weeks prominent figures with White sym-

pathies – such as Sibelius – were at risk of being arrested or murdered although, as Erik Tawaststjerna has pointed out, Red authorities 'nursed no ill feelings towards Sibelius, and the same applied to the Reds in Järvenpää. Indeed, for a variety of reasons they were keen to see that he came to no harm'. On 12th and 13th February Sibelius's home, Ainola, had been searched by Red Guards; about a week later, he was persuaded to move to Helsinki; he stayed at Lapinlahti hospital, where his brother Christian (who had also been briefly imprisoned) was a doctor. In these inauspicious circumstances Sibelius composed his cantata *Oma maa* (*My Own Land*) for mixed chorus and orchestra. Its origins were described in *Suomalainen musiikilehti* in 1955 by Armas Maasalo, who conducted the first performance: 'In 1918 the choir I conducted, the Kansallis-Kuoro (National Chorus), was preparing to celebrate its tenth anniversary and decided – despite the turbulent times – to turn to Jean Sibelius, no less, for an interesting new concert item... When, a couple of weeks later, a familiar voice on the telephone announced that the work requested by the choir was ready, I was greatly surprised – especially when the maestro, as though with a roguish twinkle in his eye, asked if I might possibly have the time to call in and take a look... The score was on the table. He asked me to look at it and explained that the quiet environment [at the hospital] near the big cemetery was favourable for his work. "I don't have any instruments at my disposal, but that doesn't matter", he added.' Maasalo and his choir obtained the new piece on very favourable terms: Sibelius was to receive a deposit of 1,000 marks, but this was to be returned if the piece was subsequently sold to a publisher!

By the time Sibelius finished work on *Oma maa*, it was becoming clear that the Reds' cause was hopeless; on the day he finished the piece, 20th March 1918, he noted in his diary: 'They speak of a conclusive turning point in a matter of days. Perhaps even tonight'. By mid-April, the Whites could celebrate victory in Helsinki – although fighting continued elsewhere in the country for several weeks – and the Sibelius family could return to Ainola.

Sibelius himself selected the text for *Oma maa*, and his choice fell upon a poem by Kallio (a pseudonym for Samuel Gustaf Bergh [1803-52]), a text that had become very dear to him during the war years. The first performance took place on 25th October of that year at the Great Hall of Helsinki University; Armas Maasalo conducted the Helsinki Philharmonic Orchestra and Helsingin Kansallismielisen Nuorisoin Sekakuorolaulajat (the Helsinki Nationalist Youth Mixed Chorus), as the Kansalliskuoro was then known. The reviews were polite rather than enthusiastic, although Evert Katila noted in *Uusi Suometar* on 26th October that 'Sibelius has found convincing expression for the beauty of Finland'. Indeed, the underlying character of the work is of serenity and optimism – so far removed from the upheavals of the civil war that, with hindsight, it is easy to interpret the work as portending – or at least aspiring towards – a more peaceful future. In his symphonic music Sibelius was not to attain a comparable mood of tranquillity until five years later, with the completion of the *Sixth Symphony*.

Andante festivo, JS 34b

Andante festivo for strings and timpani *ad lib.* is an arrangement of a piece for string quartet from 1922. The quartet version was written in response to a re-

quest from Walter Parviainen for a 'festive cantata' to celebrate the 25th anniversary of a factory in Säämänsalo, and was first performed at the anniversary celebrations held in the local school on 28th December of that year. It has been suggested that some of the musical material derives from sketches Sibelius had made in the early 1900s for a projected oratorio, *Marjatta*. On 17th February 1929, when Sibelius's niece Rita was married at the German Church in Helsinki, the piece was played by a double string quartet; among the violinists were Sibelius's daughter Margaretha and her husband Jussi Blomstedt (later Jussi Jalas). A number of further performances followed and in 1938, when the *New York Times* critic Olin Downes persuaded Sibelius to conduct one of his own works in a live transatlantic broadcast for the New York World's Fair, the composer reworked *Andante festivo*. The broadcast took place on 1st January 1939; Sibelius, then aged 73, had not conducted for more than a decade but now, after just one rehearsal, he conducted the Finnish Radio Orchestra, and the occasion was recorded – the only surviving documentation in sound of Sibelius's conducting.

© **Andrew Barnett 2004**

Note: details of the first performances of works on this CD are taken from Fabian Dahlström's 'Jean Sibelius. Thematisch-bibliographisches Verzeichnis seiner Werke' (Breitkopf & Härtel 2003), from which the JS numbers given in this booklet (referring to the alphabetical list of Sibelius's works without opus number) are also derived.

The **Jubilate** choir of 40 singers was founded in 1968 by its present conductor, Astrid Riska. Its repertoire includes a range of styles from Gregorian

chant to 20th-century works, but with a strong partiality for Finnish music. Jubilate has appeared in many parts of Europe and in Israel, Japan and the United States. In 1990 it won the first prize in the Chamber Choir Class in the EBU 'Let the Peoples Sing' competition and followed this in 1998 with first prize in the Guido d'Arezzo competition in Italy. The choir has collaborated with a number of Finnish orchestras, including the Finnish Radio Symphony Orchestra, the Helsinki Philharmonic Orchestra and the Avanti! Chamber Orchestra.

The **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) was municipalized in 1949 to maintain the orchestral tradition that had existed in Lahti since 1910. Under the direction of its conductor Osmo Vänskä the orchestra has in recent years developed into one of the most notable in Europe. The Lahti Symphony Orchestra gives most of its concerts in the wooden Sibelius Hall designed by architects Kimmo Lintula and Hannu Tikka, with acoustics designed by the internationally acclaimed Artec Consultants Inc. from New York. Among the orchestra's achievements have been *Gramophone* Awards (1991 and 1996), the Grand Prix du Disque from the Académie Charles Cros (1993) and the Cannes Classical Award (1997 and 2002). In 2004 the orchestra gained a platinum disc for its recording 'Sibelius – Music from Timo Koivusalo's film'; it has also earned several gold discs, for example for its recordings of the original version of Sibelius's *Violin Concerto* (1992) and *Finnish Hymns* (2001). The orchestra has performed and recorded the music of its composer-in-residence, Kalevi Aho, and other Finnish composers. The Lahti Symphony Orchestra has performed at numerous music festivals, includ-

ing the BBC Proms in London. The orchestra has also performed in Germany, Russia, France, Sweden, Spain, Japan and the USA. In 2003, Japanese music critics voted the orchestra's performance of Sibelius's *Kullervo* as Japan's best classical concert of the year.

Osmo Vänskä (b. 1953) began his professional musical career as a respected clarinetist, occupying the co-principal's chair in the Helsinki Philharmonic Orchestra for several years. After studying conducting at the Sibelius Academy in Helsinki, he won first prize in the 1982 Besançon International Young Conductor's Competition. His conducting career has featured substantial commitments to such orchestras as the Tapiola Sinfonietta, Iceland Symphony Orchestra and BBC Scottish Symphony Orchestra. Currently he is principal conductor of the Lahti Symphony Orchestra in Finland and, since 2003, musical director of the Minnesota Orchestra.

He is increasingly in demand internationally to conduct orchestral and operatic programmes, and his repertoire is exceptionally large – ranging from Mozart and Haydn through the Romantics (including Nordic composers such as Sibelius, Grieg and Nielsen) to a broad span of contemporary music; his concert programmes regularly include world première performances. His numerous recordings for BIS continue to attract the highest acclaim. In December 2000 the President of Finland awarded Osmo Vänskä the Pro Finlandia medal in recognition of his achievements with the Lahti Symphony Orchestra, and in May 2002 he was given the Royal Philharmonic Society Music Award in London in recognition of his work with the music of Sibelius and Nielsen.

Snöfrid op. 29

Sibeliuksen maine orkesterisävellysten mestarina on hyvin perusteltu, mutta todellisen läpimurtonsa hän teki vuonna 1892 sellaisen teoksen – *Kullervon* – myötä, joka vaatii orkesterin lisäksi myös solistin ja kuoron. Hän kirjoitti teoksia kuorolle ja orkesterille säännöllisin väliajoin läpi koko uransa: lauluja, kantaatteja ja ”improvisaatioita”. Kansainvälisesti monet näistä kappaleista ovat melko tuntemattomia. Monet niistä perustuvat isänmaallisiin teemoihin, ja jotkut ovat – myönnettäköön kyllä – paremmin vain tietyissä tilanteissa toimivia kuin yleisellä tasolla musiikillisesti kunnioitusta herättäviä. Toisaalta, jotkut kappaleista ilmaisevat ensiluokkaista kekseliäisyyttä ja ammattitaitoa; nämä ”sävelrunot sanojen kanssa” kestävät helposti vertailun Sibeliuksen paremmin tunnettuun musiikkiin. Yksi tällainen teos on *Snöfrid*, improvisaatio lausujalle, sekakuorolle ja orkesterille. Teos sävellettiin syksyllä 1900 Helsingin filharmonisen seuran järjestämään varainkeruultaan, joka seurasi pian seuran orkesterin kalliin ulkomaankiertueen jälkeen. Sibelius itse johti teoksen ensiesityksen 20.10.1900.

Snöfrid perustuu Viktor Rydbergin (1828–1895) tekstiin. Toisin kuin Wilhelm Stenhammar, joka myöskin sävelsi tämän tekstin vuonna 1891, Sibelius valitsi runosta vain otteita. Säveltäjä kertoi vävyllleen Jussi Jalakselle 31.12.1943, että oli säveltänyt *Snöfridin* hyvin nopeasti: ”Sävelsin *Snöfridin* suunnilleen yhdeltä istumalta tultuani kotiin kolmen päivän viftiltä.”

Ruotsalainen runoilija ja kirjailija Viktor Rydberg oli yksi Sibeliuksen suosimista kirjoittajista; hän teki Rydbergin teksteihin soololauluja, melodraamoja ja suositun isänmaallisen kappaleen *Ateenalaisten laulu* (1899). *Snöfridin* selvästi provosoi-

via ja poliittisia mielleyhtymiä ei voi olla huomioimatta (”svärd mot snöda jättar draga, / modigt blöda för de svaga”; ”miekkaa kantaa turmaks’ peikkoin, / verens’ antaa eestä heikkoin” [suom. Severi Nymän]), mutta siinä missä kansallismielinen elementti on *Ateenalaisten laulun* ”raison d’être”, *Snöfridissä* se on pelkästään yksi näkökulma paljon monipuolisemmassa ja mielikuvituk-sellisemmassa kappaleessa.

*Päivälehd*en anonymi kriitikko arvioi teoksen hyvin positivisesti: ”Koko illan loistonumero oli kuitenkin ohjelman viimeinen, nimittäin Sibeliuksen uusin sävellys, melodraama Viktor Rydbergin sanoihin *Snöfrid*... Teos kokonaisuudessaan tekee niin sydämmellisen, lämpimän vaikutuksen, se tuntuu niin selvältä ja inspiratsioonin luomalta, että se on kieltämättä luettava Sibeliuksen mestariteosten joukkoon... Teos piti heti toistaa, ja sydämmelliset olivat ne kiitollisuuden osoitteet, joille maamme etevintä säveltäjää kiitettiin tästäkin arvokkaasta sävelteoksesta, joka näille arpajaisille antoi musikaalisen arvon ja leiman.”

Snöfridissä on silmäänpiistäviä rinnakkaisuuksia sekä rakenteellisesti että kerronnallisesti toisen Rydbergin tekstiin sävelletyn teoksen, *Skogsrættin* (1894/95) kanssa. Kumpikin kappale on rakenteeltaan episodimainen ja kertoo nuoren miehen kohtaamisesta mystisen ja taianomaisen naisolennon kanssa. Alkujaksot kuvailevat tilanteita: juhllaiset fanfaarit kuvaavat häikäisevää sankari Björnä (*Skogsrætt*), kun taas kiihkeä orkesterijohdanto luo *Snöfridissä* kurittoman ja myrskyisän tunnelman ennen kuoron ensimmäistä sisääntuloa, jossa kerrataan levollisemmin ja ihanteellisemmin *Snöfrid*-keijun kauneudesta. Tätä seuraa kummassakin tapauksessa nopea, dramaattinen jaks, jossa sankari

saatetaan kiusaukseen: kiejut vetävät Björnin metsän syvyyksiin (*Skogsrädet*), ja peikot tarjoavat Gunnarille (sankari *Snöfridissä*) kultaa ja aarteita hänen sielunsa vastineeksi – jakso muistuttaa Musorgskin teosta *Yö autiolla vuorella* (1867). Seuraavaksi kummassakin teoksessa tulee liikuttava rakkauskohtaus, mutta siinä missä Björn vedetään ansaan, joka voi tuoda hänelle vain kurjuutta ja lohdutonta murhetta, Gunnarille tarjotaan *Snöfridissä* aito mahdollisuus valita hyvä tai paha. Lausuja resitoi sitten tunnelmallisten vaskisointujen päälle Snöfridin sanat, kannustaen sankaria olemaan urhea ja epäitsekäs (tämä on ainoa jakso, jolla ei ole suoraa vastinetta *Skogsrädetissä*). Kumpikin kappale päättyy loppuhuipentumaan: *Skogsrädetissä* suurta kasautuvaa voimaa sisältävä synkkä jakso kuvaa Björnin kärsimystä, *Snöfridissä* puolestaan musiikki säteilee rauhallista luottamusta siitä, että sankari teki viisaan valinnan. Näissä kahdessa kappaleessa Sibelius ei pelkäästään lisännyt uutta ulottuvuutta Rydbergin sanoihin, vaan myös sävelsi musiikkia, joka on värikästä, jännittävää ja usein hyvin kipeääkin.

Alkusoitto a-molli JS 144

Harvon kuultu *Alkusoitto a-molli* sävellettiin täydentämään Helsingin filharmonisen seuran orkesterin konserttiohjelmaa 8.3.1902. Tämä oli konsertti, jossa *toinen sinfonia* kantaesitettiin Sibeliuksen itsensä johtamana.

Alkusoitto alkaa ilman säestystä olevilla trumpetifanfaareilla, joita seuraavat jonkin ajan kuluttua patarummut, jouset ja pasuunat. Teoksen pääosa on kuitenkin tunnelmaltaan paljon kevyempi ja rentoutuneempi *Allegro*, jossa Sibelius käyttänyt teemaa, johon hän tulisi myöhemmin palaamaan *Jousikvartetton d-molli "Voces intime"* op. 56 finaalisissa. Fan-

faarit palaavat lopussa rehevämmin orkestroituna. Alkusoitto on tyypillinen esimerkki Sibeliuksen tilapäiskappaleista; sen on sanottu sävelletyn yhden illan aikana helsinkiläisessä hotellihuoneessa.

Tyylillisesti alkusoitto katsoo sekä katsoo sekä taakseen että eteenpäin. Hitaita vaskifanfaareja alussa ja niitä seuraavaa kevyempää, nopeampaa musiikkia voisi verrata *Tieraan* (nimi *Kalevalan* hahmon mukaan), vaskille ja lyömäsoittimille kirjoitettuun lyhyeen kappaleeseen, jonka Sibelius oli säveltänyt kolme vuotta aikaisemmin. Toisaalta, *Voces intime* -"lainaus" ja myöskin kappaleen musiikillinen luonne ennakoivat Sibeliuksen musiikkia vuosilta 1906-10. Tämä aspekti on kenties verhoitu teoksen taustalla olevalla hyväntahtoisuudella mutta, kuten musiikkitieteilijä Veijo Murtomäki on korostanut: "se on ensimmäinen kappale Sibeliuksen tuotannossa, joka tutkiskelee uutta klassista tyyliä – voisi ehkä jopa sanoa neoklassismia. Siinä näemme Sibeliuksen esittomimmillaan, tulevaisuuden avaimien löytämiseen johtavan kehityksen keskeltä."

Kruunajaiskantaatti

("Kantaatti ilo- ja onnentoivotusjuhlassa Marraskuun 2. päivänä 1896") JS 104

Tsaari Nikolai II oli noussut Venäjän valtaistuimelle 2.11.1894, ja hänen kruunauksensa tapahtui noin 18 kuukautta myöhemmin, 26.5.1896. Tapahtumaa juhliittiin Helsingin Yliopiston (Keisarillinen Aleksanterin-Yliopisto) juhlasalissa 2.11.1896, hänen valtaistuimelle nousunsa kaksivuotispäivänä. Tsaari – yliopiston entinen kansleri – ei ollut paikalla; hän ja hänen vaimonsa olivat edustettuina kipsikuvina.

Sibeliuksen kaksiosainen kantaatti on kirjoitettu sekakuorolle ja orkesterille, ja sen sanat ovat runoilija ja yliopiston lehtori Paavo Cajanderin (1846-

1913) käsialaa. On luultavasti turvallista olettaa, että sekä Sibelius että Cajander isänmaallisina suomalaisina ovat työskennelleet kappaleen parissa enemmän velvollisuudentunnon kuin inspiraatiosta, ja lopputuote näyttäisi vahvistavan tätä käsitystä; kuten Jukka Tiilikainen on huomoinut: ”Tässäkään kantaatissa emme kuule 1890-luvun sinfonisista runoista tuttua karelianistis-symbolistista säveltäjää.” Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei kappaleella olisi ansioita. Joistain marssimaaisista fanfaareista huolimatta ensimmäisen osan luonne on lyyrininen ja vapautunut. Kahdella motiivilla on edeltäjensä Sibeliuksen nuorena säveltämässä jousikvartettimusiikissa: yhdellä on selvä yhteys *Jousikvartetton a-molli* JS 183 (1889) scherzoon, ja toinen puolestaan kehittää rytmisen kaavan teoksesta *Andante – Allegro molto* JS 32 (1888/89) – idea, joka tulisi myöhemmin hallitsemaan *kolmannen sinfonian* finaalia. Toinen osa ei sisällä pelkästään silmäänpistävää fuugatekstuuria, vaan se osoittaa myös säveltäjän kyvyn lisätä asteittain musiikillista jännitystä huippukohtaa kohti, ennustaen samantyyppistä kirjoitustapaa *toisen sinfonian* finaalisissa.

Sibelius työskenteli kappaleen kanssa syksyllä 1896 taistellen samanaikaisesti saadakseen valmiiksi oopperansa *Neito tornissa*, jonka kantaesityksen oli määrä olla viikon päästä kantaatin kantaesityksestä. Hän johti kantaatin ensiesityksen 2.11. ”Sinfoniaakuoron” ja Helsingin filharmonisen seuran orkesterin kanssa, mutta se ei ollut menestys. Sibelius syytti tästä myöhemmin tuubansoitajaa: ”Tuubanhaltaja tuli paikalle aivan juovuksissa, eikä häntä voitu saada miltään keinoin selviämään. Hän alkoi panna omiaan eräässä fuugajaksoissa ja pilasi siten täydellisesti kokonaisvaikutuksen” – vaikka orkesterissa ei tässä kantaatissa ollut tuubistia lain-

kaan! Ensiesityksen jälkeen *Kruunajaiskantaatti* unohtiin pian, ja se säilyi esittämättömänä 1990-luvulle saakka, vaikkakin kaksi jaksoa ensimmäisestä osasta oli irrotettu soitettavaksi erillisinä kappaleina: täysin orkestraalinen *Kruunajaismarssi*, jota soitettiin todennäköisesti myöhemmin ”populäärikonsertissa” Helsingissä, ja *Terve tyhjinä* -jakso, joka sovitettiin vuoden 1913 tienoilla lapsikuorolle *a cappella*.

Kruunajaiskantaatin ensiesityksen epäonnistumisella oli odottamattomia seurauksia. Richard Faltingin eläkkeelle jäämisen seurauksena Sibelius oli ottanut vastaan opetustyötä yliopistolta, ja oli itse asiassa hakenut sieltä vakinaista paikkaa. Robert Kajanus ja Ilmari Krohn olivat myös hakeneet paikkaa, ja Sibeliuksen tuli aluksi valituksi. Huolimatta siitä, että Kajanus oli Sibeliuksen hyvä ystävä ja hänen musiikkinsa suuri esitaistelija, tämä valitti päätöksestä käyttäen *Kruunajaiskantaatin* epäonnistunutta esitystä perusteidensa osana, ja saikin päätöksen muuttamaan edukseen. Vaikka Sibeliuksella ei kenties ollutkaan opettajalle aivan soveliainta luonnetta, ja vaikka hänen viranhakuaan olikin motivoinut todennäköisesti yhtä paljon hänen tarpeensa taloudelliseen turvaan kuin itse työn arvovalta, tämä riitti aiheutti särön kahden ystävän välille ja johti pienen valtioneläkkeen myöntämiseen Sibeliukselle jonkinlaisena hyvityksenä tapahtuneesta.

Rakastava op. 14

Sibelius korjasi usein sävellyksiään – usein dramaattisiksi, kuten tapahtui esim. *Sadun, Lemminkäis-sarjan, Viulukonserton, Allottarien ja Viidennen sinfonian* kohdalla. Vuodelta 1894 peräisin olevan *Rakastavan* korjauksen yhteydessä vuonna

1911-12, Sibelius ei muuttanut pelkästään teoksen musiikkilista sisältöä ja tyyliä, vaan jopa koko tyyli-lajin. Alkuperäinen sarja oli ollut teos mieskuorolle *a cappella* (JS 160a) *Kantelettaren* tekstiin. Kappaleen monimutkaisuuden huomioon ottaen, Sibelius teki myös jousisäestyksellisen version (JS 160b), mutta koska intonaatio-ongelmiin ei löytynyt ratkaisua, tuota versiota ei ilmeisesti koskaan ole esitetty. Neljä vuotta myöhemmin hän muokkasi sarjan sekakuorolle (JS 160c), mutta suuren yleiskorjauksen hän teki kesästä 1911 tammikuuhun 1912 ulottuvan jakson aikana. Sibelius johti teoksen ensiesityksen Filharmonisen seuran orkesterin kanssa Helsingissä 16.3.1912 Savolaisen Osakunnan järjestämässä vaimankorjuuskonsertissa, ja hän sisällytti sen myös usein myöhäisempiinkin konserttiohjelmiinsa.

Rakastavan korjattu versio sisältää ja laajentaa alkuperäisen kuoroversion temaattista materiaalia, mutta hyvin idiomattainen ja rytmisesti tarkka jousitekstuuri on täysi tunnusmerkki kypsältä säveltäjältä. Kun ensimmäisen osan ei enää tarvitse olla laulettavissa, sen ”eteerisen polyfonian” (Erik Tawaststjerna) pystyi antaa kehittyä hyvin vapaasti. Toisessa osassa melodisen linjan lähes muuttamattomat triolit yhdistyivät *pizzicato*-säestyksen kanssa antaen herkulliselle teemalle jatkuvan liikkeen tunnun. Kolmannessa osassa esiintyvät merkittävässä osassa sauloviulu ja -sello saaden itselleen roolit, joita laulusolistit esittivät teoksen kuoroversioissa. Pitkähkön ja levottoman siirtymäjaksen (*Vivace*) lisääminen alkuperäisten, hitaiden avaus- ja päätösjaksojen väliin, lisää teoksen painoarvoa ja monipuolisuutta ilman että kaikkialla vallitseva hartaan melankolinen tunnelma rikkoontuu.

Oma maa op. 92

Suomi julistettiin itsenäiseksi 6.12.1917 ja Venäjän uusi bolševikkihallitus tunnusti maan uuden aseman 31. joulukuuta. Uutena vuonna syttyi kuitenkin kansalaissota punaisten (joilla oli venäläisten tuki) ja valkoisten (joita auttoi puolestaan Saksa) välille. Tammikuun 28. päivänä 1918 punakaarti otti Helsingin hallitusvallan. Seuraavina viikkoina Sibeliuksen kaltaiset, valkoisten puolella olevat tunnetut henkilöt olivat vaarassa tulla pidätetyiksi tai murhattuiksi, vaikkakin, kuten Erik Tawaststjerna on huomauttanut: ”Suomen kansanvaltuuskunnan, punaisten korkeimman hallintoelimen silmissä Sibelius ei ollut ainakaan *persona ingrata*. Päinvastoin, hänen koskemattomuuttaan pidettiin niin tärkeänä, että kansanvaltuuskunta oli valmis huolehtimaan hänen turvallisuudestaan”. Punaisten viranomaiset eivät hautoneet pahoja ajatuksia Sibeliusia kohtaan, ja sama päti myös Järvenpään punaisiin. Toden totta, he olivat useista sivistä kiinnostuneita pitämään hänet vahingoittumana. Punakaartilaiset olivat tutkineet Ainolan helmikuun 12. ja 13. päivänä, ja noin viikkoa myöhemmin hänet taivuteltiin muuttamaan Helsinkiin. Hän asui Lapinlahden sairaalassa, jossa hänen veljensä Christian (joka oli ollut lyhyen ajan vangittuna) työskenteli lääkärinä.

Näissä epäsuotuisissa olosuhteissa Sibelius sävelsi kantaattinsa *Oma maa* sekakuorolle ja orkesterille. Sen alkuperän selosti *Suomalaisessa musiikkilehdessä* vuonna 1955 teoksen ensiesityksen johtanut Armas Maasalo: ”Johtamani Kansalliskuo-ro valmistautui v. 1918 viettämään 10-vuotisjuhlaansa ja päätti, rauhattomasta ajasta huolimatta, kääntyä itse Jean Sibeliuksen puoleen saadakseen konserttiinsa kiinnostavaa uutuutta... kun sitten parin viikon kuluttua tuttu ääni puhelimessa ilmoitti

minulle kuoron toivoman sävelteoksen olevan valmiina, olin suuresti yllättynyt. Varsinkin kun maestro, aivan kuin veitikka silmäkulmassa, kysyi, olisiko minulla ehkä aikaa tulla tervehtimään ja katsomaan... Partituuri oli pöydällä. Hän pyysi minua katsomaan sitä ja kertoi, että tämä hiljainen ympäristö suuren hautausmaan kupeessa on ollut edullinen hänen työskentelylleen. Mitään soitinta ei täällä kylläkään ole minun käytettävissäni, mutta ei sillä väliä, lisäsi hän.” Maasalo ja hänen kuoronsa saivat uuden kappaleen hyvin suotuisin ehdoin: Sibelius tuli saamaan 1.000 markan talletuksen, mutta tämä palautettaisiin, mikäli kappale myytäisiin myöhemmin kustantajalle!

Niihin aikoihin mennessä, kun Sibelius sai valmiiksi teoksen *Oma maa*, alkoi punaisten tilanne jo näyttää toivottomalta. Sinä päivänä, 20.3.1918, kun hän sai kappaleen valmiiksi, hän merkitsi päiväkirjaansa: ”Puhutaan ratkaisusta lähipäivänä. Ehkä tänä yönä.” Huhtikuun puoliväliin mennessä valkoiset pystyivät juhlimaan voittoaan Helsingissä – vaikka taistelut jatkuivatkin muualla maassa useiden viikkojen ajan – ja Sibeliuksen perhe pystyi palaamaan Ainoaan.

Sibelius itse valitsi tekstin kappaleeseen *Oma maa*, ja hänen valintansa osui Kallion (Samuel Gustaf Berghin [1803-52] salanimi) runoon, josta oli tullut hänelle sotavuosien aikana hyvin rasas. Ensiesitys oli 25. lokakuuta 1918 Helsingin yliopiston juhlasalissa; Armas Maasalo johti Helsingin filharmonista orkesteria ja Helsingin Kansallismielisen Nuorison Sekakuorolaulajia, kuten Kansalliskuoroa tuolloin nimitettiin. Arvostelut olivat pikemmin kohteliaita kuin innostuneita, vaikkakin Evert Kahla pani merkille *Uudessa Suomettaressa* 26. lokakuuta, että ”keskiosassa oli Suomen luonnon

ihanuus löytänyt ilmaisuensa”. Todellakin, teoksen perimmäinen luonne muodostuu tyyneydestä ja optimismista – niin kaukana kansalaissodan kuohunnasta, että jälkiviisaana on helppo tulkita teoksen lupaavan, tai ainakin pyrkivän kohti rauhaismppaa tulevaisuutta. Sinfonisessa musiikissaan Sibelius ei saavuttanut vastaavaa rauhallista tunnelmaa ennen kuin viisi vuotta myöhemmin saatuaan valmiiksi *kuudennen sinfoniansa*.

Andante festivo JS 34b

Andante festivo jousille ja patarummuille *ad lib.* on sovitus kappaleesta jousikvartetille vuodelta 1922. Kvartettiversio kirjoitettiin vastauksena Walter Parviaisen pyyntöön säveltää ”juhlakantaatti” juhlistamaan erään säynätsalolaisen tehtaan 25-vuotispäivää, ja teoksen ensiesitys oli paikallisessa koulussa pidettyjen juhllallisuuksien yhteydessä 28.12. samana vuonna. On esitetty, että osa kappaleen musiikillisesta materiaalista on peräisin luonnoksista, jotka Sibelius oli tehnyt 1900-luvun alussa suunnittelemaansa oratorioon *Marjatta*. Helmikuun 17. päivänä 1929, kun Sibeliuksen veljentytär Rita meni naimisiin Helsingin saksalaisessa kirkossa, kappale esitettiin tuplajousikvartettikokoonpanolla, jossa soittivat viulisteina mm. Sibeliuksen tytär Margaretha ja hänen miehensä Jussi Blomstedt (myöhemmin Jussi Jalas). Teosta esitettiin useita kertoja tämän jälkeen ja vuonna 1938, kun *New York Timesin* kriitikko Olin Downes suostutteli Sibeliuksen johtamaan yhden teoksensa Atlantin ylittävässä suorassa radiolähetyksessä New Yorkin maailmannäytelyyn, säveltäjä työsti uudestaan *Andante festivo*n. Radiolähetys oli 1.1.1939 ja tuolloin 73-vuotias Sibelius, joka ei ollut johtanut yli vuosikymmenen, johti nyt vain yhden harjoituskerran jälkeen Radio-

orkesteria, ja tapahtuma nauhoitettiin – nauhoitus onkin ainoa meidän päivimme asti säilynyt dokumentti Sibeliuksen johtamisen soinnista.

© Andrew Barnett 2004

Huomio: Teosten ensiesityksiä koskevat yksityiskohdat tällä levyllä on otettu Fabian Dahlströmin kirjasta "Jean Sibelius. Thematisch-bibliographisches Verzeichnis seiner Werke" (Breitkopf & Härtel 2003), josta levyvihkossa esiintyvät, Sibeliuksen opusnumeroimattomien teosten aakkoselliseen luetteloon viittaavat JS-numerot ovat myös peräisin.

Jubilate-kuoron perusti vuonna 1968 sen nykyinen johtaja Astrid Riska. 40-jäsenisen kuoron ohjelmisto ulottuu gregoriaanisesta laulusta nykymusiikkiin, mutta suomalaisella musiikilla on erikoisasema. Kuoro on esiintynyt useissa Euroopan maissa sekä Israelissa, Japanissa ja Yhdysvalloissa. Se on voittanut ensipalkinnot mm. EBU:n Let the Peoples Sing -kilpailun kamarikuorosarjassa 1990 ja Guido d'Arezzo -kilpailussa Italiassa 1998. Suomessa Jubilate-kuoro on tehnyt yhteistyötä mm. Radion sinfoniaorkesterin, Helsingin kaupunginorkesterin ja Kamariorkesteri Avanti!n kanssa.

Sinfonia Lahden tavoite on tuottaa konserteillaan ja levytyksillään kuulijoilleen elämyksiä ja tehdä samalla tunnetuksi mielenkiintoista, korkeatasoista musiikkia. Vuosien mittainen tinkimätön työ kapellimestari Osmo Vänskän johdolla on nostanut Sinfonia Lahden merkittäväksi eurooppalaiseksi orkesteriksi. Sinfonia Lahden kotisali on Lahden puisessa Sibelialustossa, joka otettiin käyttöön maaliskuussa 2000. Sen pääsali on akustiikaltaan maailman huippuluokkaa (Artex Consultants Inc., New

York), mikä tukee orkesteria sen oman ainutlaatuisen soinnin kehittämisessä.

Tinkimättömyys ja ennakkoluulottomuus ilmenee Sinfonia Lahden levytyksissä. Se on saanut merkittäviä tunnustuksia Sibeliuksen musiikin levytyksistään: kaksi *Gramophone Award* -palkintoa (1991 ja 1996), Grand Prix du Disquen (1993) sekä kahdesti Cannes Classical Awardin (1997 ja 2001). Kansainvälisesti tunnettu *Gramophone*-julkaisu on arvioinut orkesterin levytyksen Sibeliuksen *kuudenesta sinfoniasta* parhaaksi teoksesta koskaan tehdyksi taltiointiksi. Useat levytykset on valittu myös "Vuoden levyiksi" kansainvälisissä musiikkiarvosteluissa. Orkesteri on saanut vuonna 2004 platinalevyn äänitteestään Music from Timo Koivusalon *Film SIBELIUS* sekä useita kultalevyjä, mm. Sibeliuksen *viulukonserton* alkuperäisversion (1992) ensilevytyksestä sekä *Suomalainen virsi* -levystä (2001). Sinfonia Lahdella on ollut kiertueita Ranskassa, Ruotsissa ja Japanissa, ja sen lisäksi se on esiintynyt mm. Pietarissa Valkeat yöt -festivaalilla, New Yorkissa, Birminghamissa, Amsterdamissa ja Hampurissa sekä BBC Proms -festivaalilla Lontoossa. Vuonna 2003 japanilaiset musiikkikriitikot valitsivat Sinfonia Lahden ja Ylioppilaskunnan Laulajien *Kullervo*-konsertin vuoden parhaaksi klassisen musiikin konsertiksi Japanissa.

Sinfonia Lahden ylikapellimestari **Osmo Vänskä** (s. 1953) on viime vuosien aikana noussut kansainvälisesti merkittävimpien kapellimestareiden joukkoon. Sinfonia Lahden kanssa Vänskä on tehnyt määrätietoista ja tavoitteellista työtä vuodesta 1988 lähtien (päävierailija 1985-88). Vänskä on ollut vuosina 1996-2002 myös BBC:n Skottilaisen sinfoniaorkesterin ylikapellimestari. Hän on niin ikään toimi-

nut myös Tapiola Sinfoniettan sekä Islannin sinfonia-orkesterin taiteellisena johtajana. Vuonna 2003 Osmo Vänskä aloitti Yhdysvaltojen parhaimpiin kuuluvan Minnesotan orkesterin taiteellisena johtajana.

Osmo Vänskä suoritti kapellimestarin tutkinnon Sibelius-Akatemiassa 1979. Hänen kansainvälinen uransa käynnistyi Ranskassa Besançonin kansainvälisen kapellimestarikilpailun voiton myötä vuonna 1982. Vänskä on kuluneen vuosikymmenen aikana johtanut kaikkialla Euroopassa sekä Japanissa, Yhdysvalloissa ja Australiassa. Muusikonuransa hän aloitti klarinetistina. Hän on tehnyt yli 50 levytystä, joiden joukossa on runsaasti palkittuja Sibeliuksen levytyksiä Sinfonia Lahden kanssa BIS-levymerkille. Vänskä palkittiin Pro Finlandia -mitalilla vuonna 2000 ja vuonna 2001 Glasgow'n yliopisto nimitti hänet musiikin kunniatohtoriksi. Toukokuussa 2002 Osmo Vänskälle myönnettiin yksi Britannian arvostetuimmista musiikkipalkinnoista, Royal Philharmonic Society Music Award, tunnustuksena hänen ansioistaan Sibeliuksen ja Nielsenin musiikin tulkkina.

Snöfrid op. 29

Sibelius wird zu Recht als ein Meister des Orchesters gerühmt, seinen entscheidenden Durchbruch im Jahr 1892 aber verdankte er einem Werk, das nicht nur ein Orchester, sondern auch Vokalsolisten und Chor verlangt – *Kullervo*. Auch im weiteren Verlauf seiner Karriere schrieb er regelmäßig Werke für Chor und Orchester – Lieder, Kantaten und „Improvisationen“. Außerhalb Finnlands sind die meisten dieser Kompositionen relativ unbekannt. Oft geht es in ihnen um patriotische Themen, und einige sind zugegebenermaßen eher in funktioneller denn in musikalischer Hinsicht interessant. Andere hingegen zeigen höchste Originalität und Kunstfertigkeit; diese „Tondichtungen mit Worten“ können ohne weiteres den Vergleich mit seinen bekannteren Kompositionen aufnehmen. Eines dieser Werke ist *Snöfrid*, eine „Improvisation“ für Sprecher, gemischten Chor und Orchester, die im Herbst 1900 für eine Benefiz-Soirée der Philharmonischen Gesellschaft Helsinki entstand, die zur Kostendeckung einer Auslandstournee seines Orchesters bestimmt war. Sibelius selber war der Dirigent der Uraufführung am 20. Oktober 1900.

Snöfrid ist die Vertonung einer Vorlage von Viktor Rydberg (1828-1895). Anders als Wilhelm Stenhammar, der denselben Text 1891 vertont hatte, wählte Sibelius nur einzelne Gedichtpassagen aus. Seinem Schwiegersohn Jussi Jalas erzählte er am 31. Dezember 1943, daß er *Snöfrid* sehr rasch komponiert habe: „Nach meiner Rückkehr von einer dreitägigen Saftour habe ich *Snöfrid* mehr oder weniger in einem Zug komponiert.“

Der schwedische Dichter und Erzähler Viktor Rydberg war einer von Sibelius' bevorzugten Autoren, auf dessen Texte Sibelius Sololieder, Melo-

dramen und das populäre patriotische Werk *Atenarnes sång* (*Gesang der Athener*, 1899) komponierte. Die provokanten politischen Assoziationen von *Snöfrid* sind offenkundig („Zieh dein Schwert gegen gemeine Riesen, / Opfere dein heldenhaftes Blut für die Schwachen“), aber während das nationalistische Moment in *Atenarnes sång* die raison d'être bildet, ist es in *Snöfrid* bloßer Teil einer weit vielschichtigeren und phantasievolleren Komposition.

Der anonyme Kritiker der Zeitung *Päivälehti* bewertete das Werk sehr positiv: „Höhepunkt des Abends aber war der letzte Programmpunkt, Sibelius' neueste Komposition: das Melodrama *Snöfrid* ... Das Werk als Ganzes vermittelt einen sehr gefühlvollen und warmherzigen Eindruck; es ist so transparent und inspiriert, daß man es zweifellos zu seinen Meisterwerken zu zählen hat ... Das Stück mußte sofort wiederholt werden, und von ganzem Herzen wurde dem bedeutendsten Komponisten unseres Landes Dank dargebracht für diese schätzenswerte Komposition, die der Lotterie das Siegel musikalischer Würde verlieh.“

Snöfrid weist hinsichtlich musikalischer und narrativer Struktur bemerkenswerte Parallelen zu einer anderen Vertonung eines Rydberg-Textes auf: *Skogsrådet* (*Die Waldnymphe*, 1894/95). Beide Werke erzählen in episodischer Anlage von der Begegnung eines jungen Mannes mit einem geheimnisvollen weiblichen Wesen, dem Zauberkräfte eigen sind. Die Anfangsteile umreißen den Hintergrund der Erzählung: Imposante Fanfaren schildern den kühnen Helden Björn in *Skogsrådet*, während die stürmische Orchestereinleitung von *Snöfrid* eine ungestüme, heftige Stimmung etabliert, bevor der Chor bei seinem ersten Auftritt in eher ruhiger, vollendeter Weise von der Schönheit der Nymphe

Snöfrid berichtet. Darauf folgt in beiden Fällen ein schneller, dramatischer Abschnitt, in dem der Held versucht wird: Elfen locken Björn in den tiefen Wald (*Skogsrådet*); Trolle verheißten Gunnar (dem Helden in *Snöfrid*) Gold und Reichtümer im Tausch gegen seine Seele – ein Abschnitt, der an Mussorgskys *Nacht auf einem kahlen Berge* (1867) erinnert. Darauf folgt in beiden Werken eine bewegende Liebeszene, doch während Björn in eine Falle gerät, die für ihn nur Elend und trostloses Leid birgt, hat Gunnar in *Snöfrid* eine wirkliche Wahl zwischen Gut und Böse. Über atmosphärischen Akkorden der Blechbläser rezitiert der Erzähler sodann Snöfrids Worte, die den Helden ermutigen, tapfer und selbstlos zu handeln (dies ist die einzige Episode ohne Pendant in *Skogsrådet*). Beide Werke enden mit einer Schlußbetrachtung: In *Skogsrådet* schildert eine schwermütige Passage mit großer, sich steigernder Kraft Björns Qualen, während *Snöfrids* Schlußmusik die ruhige Gewißheit ausstrahlt, daß der Held eine weise Entscheidung treffen wird. In beiden Stücken hat Sibelius den Worten Rydbergs nicht nur eine neue Dimension hinzugefügt, sondern auch Musik komponiert, die farbenreich, aufwühlend und vielfach sehr ergreifend ist.

Ouvertüre a-moll JS 144

Die selten gehörte *Ouvertüre a-moll* wurde komponiert, um das Konzertprogramm des Orchesters der Philharmonischen Gesellschaft Helsinki am 8. März 1902 zu füllen. An jenem Abend wurde die *Zweite Symphonie* uraufgeführt; Sibelius selber war der Dirigent.

Die Ouvertüre hebt an mit unbegleiteten Trompetenfanfaren, denen sich nach einer Weile Pauken, Streicher und Posaunen hinzugesellen. Der Hauptteil

des Werkes hingegen ist ein *Allegro* von erheblich leichterem, entspannterem Zuschnitt; Sibelius verwendete hier ein Thema, das er später im Finale seines *Streichquartetts d-moll* op. 56, „*Voces intimæ*“, erneut aufgreifen sollte. Schließlich kehren die Fanfaren, diesmal opulenter instrumentiert, zurück. Die Ouvertüre ist ein typisches Beispiel für Sibelius' Gelegenheitswerke; es heißt, sie sei im Laufe einer einzigen Nacht in einem Hotelzimmer in Helsinki komponiert worden.

In stilistischer Hinsicht blickt die Ouvertüre sowohl nach vorn wie auch zurück. Die langsamen Blechfanfaren zu Beginn und die darauffolgende leichtere, schnellere Musik könnte man mit *Tiera*, einem kurzen Stück für Blechbläser und Schlagzeug (benannt nach einer Figur des *Kalevala*), vergleichen, das Sibelius drei Jahre zuvor komponiert hatte. Andererseits nehmen das *Voces intimæ* „Zitat“ und auch der Charakter des Stücks Sibelius' Musik der Jahre 1906–1910 vorweg. Dieser Aspekt wird vielleicht von der obwaltenden Jovialität des Stücks verdeckt – allemal aber bleibt es, wie der Musikwissenschaftler Veijo Murtomäki hervorgehoben hat, „das erste Probestück in einem neuen klassischen – man könnte auch sagen neoklassizistischen – Stil in Sibelius' Schaffen. Hier sehen wir einen Sibelius ohne Hemmungen, der die Schlüssel zur Zukunft zu finden sich anschickt.“

Kantate für die Krönung Nikolaus II.

JS 104

Zar Nikolaus II. bestieg den russischen Thron am 2. November 1894; seine Krönung fand rund 18 Monate später, am 26. Mai 1896, in Moskau statt. Das Ereignis wurde am zweiten Jahrestag der Thronbesteigung (2. November 1896) im Großen Saal der

Universität Helsinki gefeiert. Der Zar – ein früherer Kanzler der Universität – war nicht zugegen; ihn und seine Frau vertraten zwei Gipsfiguren.

Sibelius' zweisätzige Kantate ist für gemischten Chor und Orchester geschrieben; sie vertont Worte des Dichters und Universitätsdozenten Paavo Cajander (1846–1913). Man darf annehmen, daß Sibelius wie auch Cajander als patriotische Finnen an diesem Stück mehr aus Pflicht denn aus Inspiration gearbeitet haben, und das Endprodukt scheint dies zu bestätigen. Jukka Tiilikainen hat bemerkt, daß „diese Kantate keine symbolistischen und mythologischen Spuren aufweist, wie sie die Symphonischen Dichtungen der 1890er prägen“. Gleichwohl mangelt es dem Stück nicht an Verdiensten. Trotz einiger Marschfanfaren ist der erste Satz im wesentlichen lyrisch und entspannt. Zwei Motive haben Vorläufer in Sibelius' frühen Streichquartettkompositionen: das eine verweist deutlich auf das Scherzo des *Streichquartetts a-moll* JS 183 (1889), während das andere eine rhythmische Figur aus dem *Andante – Allegro molto* JS 32 (1888/89) weiterentwickelt – ein Gedanke, der später das Finale der *Dritten Symphonie* beherrschen wird. Der zweite Satz enthält nicht nur einige bemerkenswerte kontrapunktische Passagen, sondern belegt auch die Fähigkeit des Komponisten, die musikalische Spannung allmählich auf einen Höhepunkt hin zu steigern, was ein ähnliches Verfahren im Finale der *Zweiten Symphonie* vorwegnimmt.

Sibelius arbeitete an dieser Komposition im Herbst des Jahres 1896, während er mit der Fertigstellung seiner Oper *Jungfrun i tornet* (*Die Jungfrau im Turm*) rang, die eine Woche nach der Kantate uraufgeführt werden sollte. Unter seiner Leitung wurde die Kantate am 2. November von einem

„Symphonischen Chor“ und dem Orchester der Philharmonischen Gesellschaft Helsinki uraufgeführt, doch war die Aufführung kein Erfolg. Sibelius lastete das später dem Tubaspieler an, der „sturzbetrunken erschien und trotz unserer Bemühungen nicht nüchterner wurde. Bei einem Fugato fing er plötzlich an zu improvisieren, was den Gesamteindruck vollkommen zerstörte“ – obwohl die Partitur für diese Kantate keinen Tubapart vorsieht! Nach ihrer Uraufführung wurde die *Krönungskantate* bald vergessen und blieb bis in die 1990er Jahre unaufgeführt, wengleich zwei Abschnitte aus dem ersten Satz anderweitig Verwendung fanden: der rein orchestrale *Krönungsmarsch*, der wahrscheinlich bei einem populären Konzert in Helsinki aufgeführt wurde, und der *Terve ruhtinatar*-Teil, der um 1913 für Kinderchor *a cappella* bearbeitet wurde.

Der Mißerfolg der *Krönungskantate* hatte unvorhergesehene Konsequenzen. Nach der Pensionierung Richard Faltins hatte Sibelius Unterricht an der Universität erteilt und sich dort auch um eine feste Anstellung beworben – wie Robert Kajanus und Ilmari Krohn. Die erste Wahl fiel auf Sibelius. Doch obwohl er ein enger Freund von Sibelius und ein großer Förderer seiner Musik war, erhob Kajanus unter Hinweis auf die erfolglose Aufführung der *Krönungskantate* Einspruch und erreichte, daß die Entscheidung zurückgezogen wurde. Wengleich Sibelius vielleicht nicht unbedingt das ideale Temperament für einen Lehrer mitbrachte und seine Bewerbung ihren Grund wohl mindestens ebenso sehr in seinem Bedürfnis nach finanzieller Absicherung wie in dem Prestige des Berufes an sich hatte, sorgte diese Kontroverse für einen Bruch zwischen den beiden Freunden und führte dazu, daß Sibelius ersatzweise eine kleine Staatspension zuerkannt wurde.

Rakastava op. 14

Sibelius revidierte seine Kompositionen oft und meist in erheblicher Weise, wie etwa *En saga*, die *Lemminkäinen-Suite*, das Violinkonzert, *Die Okeaniden* und die *Fünfte Symphonie* bezeugen. Im Falle von *Rakastava* (was soviel bedeutet wie „Der Liebende“) jedoch änderte die Revision, die er 1911-12 an einer Originalkomposition aus dem Jahr 1894 vornahm, nicht nur Inhalt und Stil der Musik, sondern sogar ihre Gattung. Die originale Suite war ein Werk für Männerchor *a cappella* auf Texte des *Kanteletar* (eine Sammlung lyrischer Gedichte) gewesen (JS 160a). In Anbetracht der Komplexität des Werks fertigte Sibelius auch eine Fassung mit Streicherbegleitung an (JS 160b); da aber Intonationsschwierigkeiten anscheinend unüberwindbar blieben, wurde diese Fassung offenbar nie aufgeführt. Vier Jahre später überarbeitete er die Suite für gemischten Chor (JS 160c), doch die Generalüberholung fällt in die Zeit vom Sommer 1911 bis zum Januar 1912. Bei deren Uraufführung am 16. März 1912 im Rahmen eines Benefizkonzerts der Studentenvereinigung Savolainen Osakunta leitete Sibelius das Orchester der Philharmonischen Gesellschaft Helsinki; auch später hat er das Werk in seinen Konzerten häufig aufgeführt.

Die Überarbeitung von *Rakastava* wahrt und erweitert das thematische Material des vokalen Originals, doch ist der sehr idiomatische und rhythmisch subtile Streichersatz überaus charakteristisch für den reifen Komponisten. Da der erste Satz nun nicht mehr sangbar sein mußte, durfte sich seine „ätherische Polyphonie“ (Erik Tawaststjerna) mit größerer Freiheit entfalten. Im zweiten Satz verbindet sich die beinahe unablässig triolische Melodie mit einer Pizzikatabegleitung, um dem delikaten

Thema den Anschein permanenter Bewegung zu geben. Der dritte Satz sieht Solovioline und -cello vor, welche hier die Rolle der Vokalsolisten aus den Chorfassungen der Suite übernehmen. Der Einschub eines ausgedehnten und turbulenten Überleitungsabschnitts (*Vivace*) zwischen dem ursprünglichen Beginn und dem Schluß (beide langsam) verstärkt Substanz und Abwechslungsreichtum, ohne die Grundstimmung tief empfundener Melancholie zu zerstören.

Oma maa op. 92

Finnland erklärte am 6. Dezember 1917 seine Unabhängigkeit, und das bolschewistische Regime in Rußland erkannte den neuen Status am 31. Dezember an. Im neuen Jahr aber brach der Bürgerkrieg aus zwischen den „Roten“ (die von Rußland unterstützt wurden) und den „Weißen“ (unterstützt von Deutschland). Am 28. Januar 1918 war Helsinki in der Hand der roten Truppen. In den folgenden Wochen liefen Prominente mit Sympathien für die „Weißen“ – wie etwa Sibelius – Gefahr, gefangen genommen oder ermordet zu werden, auch wenn – worauf Erik Tawaststjerna hingewiesen hat – die Befehlshaber der Roten „Sibelius nicht feindlich gesonnen waren, und dasselbe galt auch für die Roten in Järvenpää. In der Tat waren sie aus einer Reihe von Gründen daran interessiert, daß ihm nichts geschähe“. Am 12. und 13. Februar war Sibelius' Anwesen Ainola von den „Roten“ durchsucht worden; rund eine Woche später ließ er sich überreden, nach Helsinki zu ziehen; dort hielt er sich im Krankenhaus Lapinlahti auf, wo sein Bruder Christian (der kurzzeitig inhaftiert worden war) Arzt war. Unter diesen ungünstigen Umständen komponierte Sibelius seine Kantate *Oma maa* (Das

eigene Land) für gemischten Chor und Orchester. Ihre Ursprünge sind 1955 in der finnischen Musikzeitschrift *Suomalainen musiikilehti* von Armas Maasalo, dem Dirigenten der Uraufführung, beschrieben worden: „1918 bereitete der von mir geleitete Chor, der Kansallis-Kuoro (Nationalchor), die Feiern zu seinem zehnten Jubiläum vor und entschied trotz der turbulenten Zeiten, sich an keinen Geringeren als an Jean Sibelius wegen eines interessanten neuen Konzertstücks zu wenden ... Als einige Wochen später eine vertraute Stimme am Telefon vermeldete, daß das vom Chor bestellte Werk fertig sei, war ich sehr überrascht – besonders als mich der Maestro gleichsam mit schalkhaftem Augenzwinkern fragte, ob ich vielleicht Zeit hätte vorbeizukommen und hineinzusehen ... Die Partitur lag auf dem Tisch. Er bat mich, sie durchzusehen und erklärte, daß die ruhige Umgebung [im Krankenhaus] in der Nähe des großen Friedhofs seinem Werk zuträglich gewesen sei. Ich habe zwar keine Instrumente zu meiner Verfügung, aber das macht nichts“, fügte er hinzu.“ Maasalo und sein Chor erwarben das neue Werk zu äußerst günstigen Bedingungen: Sibelius erhielt eine Summe von 1.000 Mark, die allerdings zurückerstattet werden sollte, wenn das Stück anschließend von einem Verleger angekauft werden würde!

Zu der Zeit, als Sibelius *Oma maa* fertigstellte, wurde immer offensichtlicher, daß die Sache der Roten aussichtslos war; am Tage des Abschlusses seiner Arbeit, dem 20. März 1918, notierte er in seinem Tagebuch: „Man redet davon, daß der entscheidende Wendepunkt eine Frage weniger Tage sei. Vielleicht sogar heute nacht“. Mitte April konnten die Weißen in Helsinki ihren Sieg feiern (auch wenn die Kämpfe in anderen Teilen des Landes noch

einige Wochen andauern sollten), und Sibelius konnte mit seiner Familie nach Ainola zurückkehren.

Sibelius suchte den Text für *Oma maa* selber aus; seine Wahl fiel auf ein Gedicht von Kallio (ein Pseudonym von Samuel Gustaf Bergh [1803-52]) – ein Text, der ihm in den Kriegsjahren sehr ans Herz gewachsen war. Die Uraufführung fand am 25. Oktober desselben Jahres im Großen Saal der Universität Helsinki statt; Armas Maasalo leitete das Philharmonische Orchester Helsinki sowie den Helsingin Kansallismielisen Nuorison Sekakuorolaulajat (Nationaler Gemischter Jugendchor Helsinki), als der der Kansallis-Kuoro damals bekannt war. Die Kritiken waren eher höflich als enthusiastisch, auch wenn Evert Katila am 26. Oktober in *Uusi Suometar* vermerkte: „Sibelius hat Finnlands Schönheit überzeugend zum Ausdruck gebracht“. In der Tat ist die Grundstimmung der Komposition geprägt von Heiterkeit und Optimismus – und damit so weit entfernt von den Unruhen des Bürgerkriegs, daß es im Nachhinein leicht ist, das Werk als Vorzeichen einer friedlicheren Zukunft – oder wenigstens als Hoffnung darauf – zu deuten. In seiner Symphonik sollte Sibelius bis zur Fertigstellung seiner *Sechsten Symphonie* fünf Jahre später keine ähnlich friedliche Stimmung erreichen.

Andante festivo JS 34b

Das *Andante festivo* für Streicher und Pauken *ad lib.* ist die Bearbeitung einer Komposition für Streichquartett aus dem Jahr 1922. Die Quartettfassung entstand auf Veranlassung von Walter Parviainen, der um eine „Festkantate“ zur Feier des 25. Jubiläums einer Fabrik in Säämänsalo gebeten hatte, und sie wurde am 28. Dezember desselben Jahres bei den Jubiläumsfeierlichkeiten uraufgeführt, die

im örtlichen Schulgebäude stattfanden. Man vermutet, daß das musikalische Material teilweise den Skizzen zu einem Oratorienprojekt *Marjatta* aus den ersten Jahren des 20. Jahrhunderts entstammt. Als Sibelius' Nichte Rita am 17. Februar 1929 in der Deutschen Kirche in Helsinki heiratete, wurde das Werk von doppeltem Streichquartett gespielt; zu den Geigern gehörten Sibelius' Tochter Margaretha und ihr Ehemann Jussi Blomstedt (späterer Jussi Jalas). Es folgte eine Reihe weiterer Aufführungen; 1938, als Olin Downes, Kritiker der *New York Times*, Sibelius überredete, bei einer transatlantischen Rundfunk-Live-Übertragung anläßlich der New Yorker Weltausstellung ein eigenes Werk zu dirigieren, überarbeitete der Komponist sein *Andante festivo*. Das Konzert fand am 1. Januar 1939 statt; Sibelius, damals 73 Jahre alt, hatte seit mehr als einem Jahrzehnt nicht mehr dirigiert; jetzt aber dirigierte er das Finnische Rundfunk-Orchester nach nur einer Probe. Das Ereignis wurde aufgezeichnet – und stellt das einzige erhaltene Klangdokument des Dirigenten Sibelius dar.

© Andrew Barnett 2004

Anmerkung: Die Angaben zu den Uraufführungen wie auch die JS-Nummern (die sich auf die alphabetische Liste der Kompositionen ohne Opuszahlen beziehen) der hier eingespielten Werke sind Fabian Dahlströms „Jean Sibelius. Thematisch-bibliographisches Verzeichnis seiner Werke“ (Breitkopf & Härtel, 2003) entnommen.

Der 40köpfige Chor **Jubilate** wurde 1968 von Astrid Riska, seiner derzeitigen Leiterin, gegründet. Sein Repertoire erstreckt sich über den Gregorianischen Gesang bis zu Werken des 20. Jahrhunderts und hat dabei ein besonderes Faible für finnische

Musik. Jubilate ist in vielen Teilen Europas und in Israel, Japan und den USA aufgetreten. 1990 erhielt der Chor den ersten Preis beim EBU-Wettbewerb „Let the Peoples Sing“ in der Kategorie „Kammerchor“; 1998 folgte der erste Preis beim Guido d'Arezzo-Wettbewerb in Italien. Der Chor hat mit einer Reihe von finnischen Orchestern zusammengearbeitet, u.a. mit dem Finnischen Rundfunk-Symphonieorchester, dem Helsinki Philharmonic Orchestra und dem Avanti! Chamber Orchestra.

Das **Lahti Symphony Orchestra** (Sinfonia Lahti) wurde im Jahr 1949 in städtische Trägerschaft überführt, um die seit 1910 existente Orchestertradition Lahtis aufrecht zu erhalten. Unter der Leitung von Osmo Vänskä hat sich das Orchester in den letzten Jahren zu einem der angesehensten in Europa entwickelt. Das Lahti Symphony Orchestra gibt die Mehrzahl seiner Konzerte in der hölzernen Sibelius-Halle, die von den Architekten Kimmo Lintula und Hannu Tikka erbaut und deren Akustik von der international renommierten Artec Consultants Inc. aus New York betreut wurde. Zu den Erfolgen des Lahti Symphony Orchestras gehören *Gramophone* Awards (1991 und 1996), der Grand Prix du Disque der Académie Charles Cros (1993) und der Cannes Classical Award (1997, 2002). Im Jahr 2004 erhielt das Orchester eine Platin-Ehrung für seine CD „Sibelius – Music from Timo Koivusalto's film“; daneben sind ihm mehrere goldene Schallplatten verliehen worden, u.a. für seine Einspielungen der Originalfassung von Sibelius' *Violinkonzert* (1992) und der *Finnischen Kirchenlieder* (2001). Seit 1992 hat das Orchester die Musik ihres „composer-in-residence“ Kalevi Aho und anderer finnischer Komponisten aufgeführt und aufgenommen. Das Lahti Sym-

phony Orchestra tritt bei zahlreichen Festivals auf, u.a. bei den BBC Proms in London. Gastspiele führten das Orchester nach Deutschland, St. Petersburg, Frankreich, Schweden, Spanien, Großbritannien, Japan und New York. Im Jahr 2003 wählten Musikkritiker seine Aufführung von Sibelius' *Kulervo* in Japan zum besten Konzert des Jahres.

Osmo Vänskä begann seine musikalische Karriere als angeseher Klarinetist: mehrere Jahre spielte er als zweiter Soloklarinetist im Philharmonischen Orchester Helsinki. Nach Dirigierstudien an der Sibeliusakademie in Helsinki gewann er 1982 den ersten Preis beim Internationalen Wettbewerb für junge Dirigenten in Besançon. Als Dirigent widmete er sich intensiv der Tapiola Sinfonietta, dem Isländischen Symphonieorchester und dem BBC Scottish Symphony Orchestra in Glasgow. Neben seiner Tätigkeit als Chefdirigent des Symphonieorchesters Lahti wirkt Osmo Vänskä von 2003 an als künstlerischer Leiter des Minnesota Orchestra.

Als Dirigent von Orchester- und Opernprogrammen ist Vänskä auf internationaler Ebene sehr gefragt. Sein Repertoire ist außerordentlich groß – von den Wiener Klassikern bis hin zu einer breiten Spanne der Musik des 20. Jahrhunderts. Vänskäs Konzertprogramme umfassen regelmäßig Uraufführungen. Seine zahlreichen Aufnahmen für BIS werden mit großer Begeisterung aufgenommen. Im Dezember 2000 verlieh der finnische Präsident Osmo Vänskä die Pro Finlandia Medaille in Anerkennung seiner Leistungen mit dem Lahti Symphony Orchestra, und im Mai 2002 erhielt er in Anerkennung seiner Auseinandersetzung mit dem Schaffen von Sibelius und Nielsen den Royal Philharmonic Society Music Award in London.

Snöfrid op. 29

La réputation de Sibelius comme maître de l'orchestre repose sur le roc mais il perça définitivement en 1892 avec une œuvre qui demande non seulement un orchestre mais aussi des solistes et un chœur – *Kullervo*. Il continua à écrire des pièces pour chœur et orchestre à intervalles réguliers tout au long de sa carrière : chansons, cantates et « improvisations ». La plupart de ces pièces sont peu connues sur la scène internationale. Plusieurs ont des thèmes patriotiques et il faut admettre que quelques-unes sont plus fonctionnelles que musicalement engageantes. D'autres cependant font preuve d'une imagination et d'un art de première classe ; ces « poèmes symphoniques avec paroles » peuvent facilement se défendre dans une comparaison avec sa musique mieux connue. *Snöfrid* est une de ces œuvres, une « improvisation » pour narrateur, chœur mixte et orchestre, composée à l'automne 1900 pour une soirée de levée de fonds arrangée par la Société Philharmonique d'Helsinki suite à la récente tournée à l'étranger de l'Orchestre de la Société Philharmonique qui avait été coûteuse. Sibelius en dirigea la création le 20 octobre 1900.

Snöfrid est un arrangement d'un texte de Viktor Rydberg (1828-1895). Contrairement à Wilhelm Stenhammar qui mit le même texte en musique en 1891, Sibelius ne choisit que des extraits du poème. Le compositeur confia à son gendre Jussi Jalas le 31 décembre 1943 qu'il avait composé *Snöfrid* très rapidement : « J'ai composé *Snöfrid* en gros d'un seul jet, au retour d'une bombe de trois jours. »

Le poète et romancier suédois Viktor Rydberg était l'un des auteurs préférés de Sibelius ; il se tourna vers des textes de Rydberg pour des chansons solos, des mélodrames et la populaire pièce patrioti-

que *Hymne Athénien* (1899). On ne peut pas laisser passer les associations provocatrices et politiques évidentes de *Snöfrid* (« Tirez votre épée contre les vils géants, / Saignez vaillamment pour les faibles ») mais, tandis que l'élément nationaliste est la raison d'être de l'*Hymne Athénien*, il n'est, dans *Snöfrid*, qu'un aspect d'une composition remplie d'imagination et à la portée beaucoup plus étendue.

La critique anonyme dans le journal *Päivälehti* fut très favorable : « Le clou de la soirée fut cependant la dernière pièce au programme, la plus récente composition de Sibelius, le mélodrame *Snöfrid* ... En gros, l'œuvre laisse une impression de grand sentiment et de chaleur ; elle semble si claire et inspirée qu'elle doit indéniablement être comptée parmi les chefs-d'œuvre de Sibelius ... La pièce dut être bissée immédiatement et le compositeur le plus éminent de notre pays fut remercié chaleureusement pour cette estimable nouveauté qui apporta, à la loterie, cachet et dignité musicale. »

Snöfrid présente des parallèles frappants de structure et de narration avec un autre arrangement de Rydberg : *Skogsrået* (*La nymphe des bois* ; 1894/95). Les deux pièces sont de construction épisodique et racontent la rencontre d'un jeune homme avec un être féminin mystérieux et magique. Les sections d'ouverture déterminent les scènes : des fanfares majestueuses décrivent le fringant héros Björn dans *La nymphe des bois* tandis qu'une introduction orchestrale orageuse établit l'atmosphère turbulente et orageuse dans *Snöfrid* avant que la première entrée du chœur, avec plus de sérénité et d'idéal, parle de la beauté de la sylphide *Snöfrid*. Dans les deux cas, ceci est suivi d'un passage rapide et dramatique où le héros est tenté : des farfadets entraînent Björn dans les profondeurs de la forêt (*La*

nymphes des bois) et des trolls offrent à Gunnar (le héros dans *Snöfrid*) de l'or et des trésors en échange de son âme – un passage rappelant *Nuit sur un mont chauve* (1867) de Moussorgsky. Les deux pièces présentent ensuite une scène d'amour émouvante – mais tandis que Björn est attiré dans un piège qui ne peut que lui apporter misère et chagrin inconsolable, Gunnar dans *Snöfrid* peut vraiment choisir soit le bien, soit le mal. Le narrateur récite ensuite les paroles de Snöfrid sur des accords d'ambiance aux cuivres ; il encourage le héros à être vaillant et altruiste (c'est le seul épisode qui n'a pas de parallèle direct dans *La nymphe des bois*). Chaque pièce se termine avec une péroraison : dans *La nymphe des bois*, un passage lugubre au grand pouvoir cumulatif décrit les tourments de Björn tandis que dans *Snöfrid*, la musique dégage une confiance calme que le héros fera un choix judicieux. Dans ces deux pièces, Sibelius ajouta non seulement une nouvelle dimension aux paroles de Rydberg, il composa aussi de la musique colorée, émouvante et souvent très poignante.

Ouverture en la mineur JS 144

L'*Ouverture en la mineur*, rarement entendue, fut composée pour remplir le programme du concert de l'Orchestre de la Société Philharmonique d'Helsinki le 8 mars 1902 : ce fut aussi le concert de création de la *Seconde symphonie* sous la direction de Sibelius.

L'*Ouverture* commence avec des fanfares de trompettes seules auxquelles se joignent peu à peu les timbales, les cordes et les trombones. La partie principale de l'œuvre cependant est un *Allegro* d'une humeur beaucoup plus légère et plus dédoublée ; Sibelius utilise ici un thème auquel il devait retourner plus tard dans le finale de son *Quatuor à*

cordes en ré mineur, « *Voces intima* » op. 56. Les fanfares finissent par revenir dans une orchestration plus riche. On dit de l'ouverture, un exemple typique des pièces d'occasion de Sibelius, qu'elle fut composée en une seule nuit dans une chambre d'hôtel d'Helsinki.

Le style de l'*Ouverture* se tourne à la fois vers le passé et vers l'avenir. Les lentes fanfares de cuivres au début et la musique plus légère et plus rapide qui suit peuvent être comparées à *Tiera*, une brève pièce pour cuivres et percussion (nommée après un personnage du *Kalevala*) que Sibelius avait composée trois ans plus tôt. D'un autre côté, la « citation » de *Voces intima* et le caractère musical de la pièce anticipent la musique de Sibelius des années 1906-1910. Cet aspect est peut-être masqué par la bonhomie sous-jacente de l'œuvre mais, comme le fit remarquer le musicologue Veijo Murtomäki, « c'est la première pièce exploratrice d'un nouveau style classique – on pourrait peut-être même dire néo-classique – dans l'œuvre de Sibelius. On y trouve Sibelius à son moins retenu, en train de découvrir les clés du futur. »

Cantate pour le couronnement de Nicholas II JS 104

Le tsar Nicholas II était monté sur le trône de la Russie le 2 novembre 1894 et son couronnement eut lieu à Moscou dix-huit mois plus tard, le 26 mai 1896. L'événement fut célébré dans la Grande Salle de l'université d'Helsinki (« l'Université Impériale Alexandrine ») le 2 novembre 1896, le jour du deuxième anniversaire de son accession. Le tsar – un ancien chancelier de l'université – n'était pas présent ; lui et sa femme furent représentés par des effigies de plâtre.

La cantate en deux mouvements de Sibelius est écrite pour chœur mixte et orchestre et elle utilise les paroles du poète et professeur d'université Paavo Cajander (1846-1913). Il est probablement sûr de présumer que Sibelius et Cajander, en Finlandais patriotes, ont travaillé sur la pièce plus par obligation que par inspiration et le produit final semble en témoigner ; Jukka Tiilikainen fit remarquer : « Cette cantate ne porte pas de traces du symbolisme et de la mythologie des poèmes symphoniques de Sibelius des années 1890. » Cela ne veut pourtant pas dire que la pièce n'a pas de valeur. Malgré quelques fanfares de marches, la disposition du premier mouvement est lyrique et détendue. Deux motifs ont des antécédents dans la musique juvénile pour quatuor à cordes de Sibelius : l'un est clairement relié au scherzo du *Quatuor à cordes en la mineur* JS 183 (1889) tandis qu'un autre développe un patron rythmique tiré de l'*Andante – Allegro molto* JS 32 (1888/89) – une idée qui devait dominer plus tard le finale de la *Troisième symphonie*. En plus de renfermer une écriture fuguée frappante, le second mouvement montre aussi comment le compositeur était capable d'augmenter graduellement la tension musicale jusqu'à un sommet, annonçant une écriture semblable dans le finale de la *Seconde symphonie*.

Sibelius travailla sur la pièce à l'automne 1896 tout en s'efforçant de terminer son opéra *Jungfrun i tornet* (*La jeune fille dans la tour*) qui devait être donné en première une semaine après la cantate. Il dirigea la création de la cantate le 2 novembre avec un « Chœur symphonique » et l'Orchestre de la Société Philharmonique d'Helsinki mais elle ne remporta pas de succès. Sibelius en inculpa ensuite le joueur de tuba : « Il arriva complètement ivre et n'était pas dessoûlable, quoi qu'on fit. Il commença

à improviser dans un passage fugué détruisant ainsi complètement l'effet général » – même s'il n'y a pas de tuba dans l'orchestre pour cette cantate ! Après sa création, la *Cantate du couronnement* fut vite oubliée et resta muette jusque dans les années 1990 même si deux passages du premier mouvement furent extraits pour emploi séparé : la *Marche du couronnement* purement orchestrale, probablement jouée ensuite à un « concert populaire » à Helsinki, et la section *Terve ruhtinatar*, arrangée vers 1913 pour chœur d'enfants *a cappella*.

L'échec de la *Cantate du couronnement* eut des conséquences imprévues. Suite à la retraite de Richard Faltin, Sibelius avait entrepris de l'enseignement à l'université et il y avait, en fait, fait application pour un emploi permanent. Robert Kajanus et Ilmari Krohn avaient aussi soumis leur application et le choix tomba d'abord sur Sibelius. Bien qu'il fût un ami intime de Sibelius et un grand champion de sa musique, Kajanus appela de la décision, mentionnant l'exécution ratée de la *Cantate du couronnement* comme argument en sa faveur et réussit à faire révoquer la décision. Bien que Sibelius ne possédât peut-être pas le tempérament idéal pour un professeur et que son application fût probablement motivée autant par son besoin de sécurité financière que par le prestige du poste même, cette dispute fut la cause d'une fissure entre les deux amis et mena à ce que Sibelius touche une petite pension d'Etat comme compensation.

Rakastava op. 14

Sibelius révisait fréquemment ses compositions – souvent de manière dramatique, comme dans le cas par exemple d'*Une Saga*, la *Suite de Lemminkäinen*, le *Concerto pour violon*, *Les Océanides* et la

Cinquième symphonie. Dans le cas de *Rakastava* (qu'on peut traduire environ par *L'Amant*), cependant, la révision entreprise en 1911-12 d'une composition originale de 1894 changea non seulement le contenu musical et le style mais aussi le genre. La suite originale avait été une œuvre pour chœur d'hommes *a cappella* (JS 160a) sur des textes du *Kanteletar* (une collection de poésie lyrique). Vu la complexité de la pièce, Sibelius produisit aussi une version avec accompagnement de cordes (JS 160b) mais, comme les difficultés d'intonation étaient insurmontables, cette version semble ne jamais avoir été jouée. Quatre ans plus tard, il retravailla la suite pour chœur mixte (JS 160c) mais la révision principale eut lieu dans la période de l'été 1911 à janvier 1912. Sibelius en dirigea la création avec l'Orchestre de la Société Philharmonique à Helsinki le 16 mars 1912 à un concert de levée de fonds organisé par l'association d'étudiants Savolainen Osakunta et il la mit souvent aussi au programme de ses concerts ultérieurs.

Le remaniement de *Rakastava* garde et étend le matériel thématique du choral original mais l'écriture pour cordes très idiomatique et rythmiquement subtile est entièrement caractéristique du compositeur à sa maturité. Comme le premier mouvement n'avait plus besoin d'être chanté, sa « polyphonie éthérée » (Erik Tawaststjerna) put se développer avec beaucoup de liberté. Dans le second mouvement, les trios presque constants de la ligne mélodique s'associent à un accompagnement *pizzicato* pour donner au thème délicat une sensation de mouvement constant. Le troisième mouvement présente un violon et une violoncelle solos, assumant les rôles que les solistes vocaux avaient eus dans les versions chorales de la suite. L'addition d'un passage de transition longuet

et turbulent (*Vivace*) entre les sections originales d'ouverture et de fermeture qui sont lentes toutes les deux, ajoute du poids et de la variété sans détruire l'atmosphère envahissante de profonde mélancolie.

Oma maa op. 92

La Finlande déclara son indépendance le 6 décembre 1917 et le jeune gouvernement bolchevik en Russie reconnut le nouveau statut du pays le 31 décembre. L'année suivante cependant, la guerre civile éclata entre les Rouges (bénéficiant du support russe) et les Blancs (aidés par l'Allemagne). Le 28 janvier 1918, les Gardes Rouges prirent le contrôle d'Helsinki. Les semaines suivantes, des figures éminentes aux sympathies Blanches – comme Sibelius – risquaient d'être arrêtées ou assassinées quoique, comme Erik Tawaststjerna l'a fait remarquer, les autorités Rouges « n'entretenaient pas de mauvais sentiments à l'égard de Sibelius et il en était de même des Rouges à Järvenpää. Pour un tas de raisons en effet, ils veillaient à ce qu'on ne lui fasse pas de mal. » Les 12 et 13 février, la résidence de Sibelius, Ainola, fut fouillée par les Gardes Rouges ; une semaine plus tard environ, il fut persuadé d'aménager à Helsinki ; il resta à l'hôpital de Lapinlahti ou son frère Christian (qui avait été brièvement emprisonné) était médecin.

Dans ces circonstances peu propices, Sibelius composa sa cantate *Oma maa* (*Ma patrie*) pour chœur mixte et orchestre. Ses origines furent décrites dans *Suomalainen musiikilehti* en 1955 par Armas Maasalo qui en dirigea la création : « En 1918, le chœur que je dirigeais, le Kansallis-Kuoro (Chœur National), se préparait à célébrer son dixième anniversaire et décida – malgré les temps turbulents – de se tourner vers Jean Sibelius pour un nouveau

morceau intéressant ... Quand, quelques semaines plus tard, une voix familière annonça au téléphone que l'œuvre demandée par le chœur était finie, je fut très surpris – surtout quand le maître, comme avec une lueur espiègle dans les yeux, me demanda s'il était possible que j'aie le temps de lui rendre visite et de jeter un coup d'œil ... La partition était sur la table. Il me demanda de la regarder et expliqua que l'environnement calme [à l'hôpital] près du grand cimetière était favorable à cette œuvre. 'Je n'ai pas d'instruments à ma disposition mais cela ne fait rien', ajouta-t-il. » Maasalo et son chœur obtinrent la nouvelle pièce à des conditions très favorables : Sibelius devait recevoir un dépôt de 1 000 marks mais la somme devait être retournée si la pièce était ensuite vendue à un éditeur!

Au moment où Sibelius finit le travail sur *Oma maa*, il devenait clair que la cause des Rouges était sans espoir ; le dernier jour du travail, le 20 mars 1918, Sibelius nota dans son journal : « Ils parlent qu'un point tournant final n'est qu'une question de jours. Peut-être même cette nuit. » A la mi-avril, les Blancs purent fêter la victoire à Helsinki – même si les combats se poursuivirent ailleurs dans le pays pendant plusieurs semaines – et la famille Sibelius put retourner à Ainola.

Sibelius choisit lui-même le texte pour *Oma maa* et son choix tomba sur un poème de Kallio (un pseudonyme pour Samuel Gustaf Bergh [1803-52]), un texte qui lui était devenu très cher pendant les années de guerre. La création eut lieu le 25 octobre de cette année-là à la Grande Salle de l'université d'Helsinki ; Armas Maasalo dirigea l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki et le Chœur Mixte Nationaliste des Jeunes d'Helsinki, comme était appelé alors le Kansallis-Kuoro. Les critiques furent plus

polies qu'enthousiastes même si Evert Katila nota dans *Uusi Suometar* le 26 octobre que « Sibelius avait trouvé une expression convaincante pour la beauté de la Finlande ». En effet, le caractère sous-jacent de l'œuvre respire la sérénité et l'optimisme – si éloignés des perturbations de la guerre civile que, en rétrospective, il est facile d'interpréter l'œuvre comme annonciatrice – ou au moins comme aspirant à un avenir plus paisible. Dans sa musique symphonique, Sibelius ne devait parvenir à une humeur comparable de tranquillité que cinq ans plus tard avec l'achèvement de la *Sixième symphonie*.

Andante festivo JS 34b

Andante festivo pour cordes et timbales *ad lib.* est un arrangement d'une pièce pour quatuor à cordes de 1922. La version pour quatuor fut écrite en réponse à une demande de Walter Parviainen d'une « cantate festive » pour célébrer le 25e anniversaire d'une usine à Säynätsalo et elle fut créée aux célébrations d'anniversaire tenues à l'école locale le 28 décembre de cette année-là. On a suggéré qu'une partie du matériel musical provienne d'esquisses que Sibelius avait faites au début des années 1900 pour un oratorio projeté, *Marjatta*. La pièce fut jouée par un double quatuor à cordes le 17 février 1929 quand Rita, la nièce de Sibelius, se maria à l'église allemande à Helsinki ; parmi les violonistes se trouvaient la fille de Sibelius, Margaretha, et son mari Jussi Blomstedt (plus tard Jussi Jalas). Un certain nombre d'exécutions fut donné et, en 1938, quand Olin Downes, le critique du *New York Times*, persuada Sibelius de diriger l'une de ses propres œuvres dans une diffusion transatlantique en direct pour la Foire Mondiale de New York, le compositeur retravailla *Andante festivo*. La diffusion eut

lieu le 1er janvier 1939 ; âgé alors de 73 ans, Sibelius n'avait pas dirigé depuis plus d'une décennie mais après une seule répétition seulement, il dirigea l'Orchestre de la Radio Finlandaise et l'occasion fut enregistrée – la seule documentation sonore existante de la direction de Sibelius.

© Andrew Barnett 2004

Note : les détails de la création des œuvres sur ce disque compact proviennent de Fabian Dahlström : « Jean Sibelius. Thematisch-bibliographisches Verzeichnis seiner Werke » (Breitkopf & Härtel 2003) duquel sont tirés aussi les numéros de JS donnés dans ce livret (relatifs à la liste alphabétique des œuvres de Sibelius sans numéro d'opus).

Le chœur **Jubilate** de 40 chanteurs fut fondé en 1968 par son chef actuel, Astrid Riska. Son répertoire renferme une variété de styles, passant du chant grégorien aux œuvres du 20e siècle mais avec une forte prédilection pour la musique finlandaise. Jubilate s'est produit dans plusieurs parties de l'Europe ainsi qu'en Israël, au Japon et aux Etats-Unis. En 1990, il gagna le premier prix dans la classe de chœur de chambre au concours « Let the Peoples Sing » de l'Union Européenne de Radio-Télévision ; un autre premier prix fut raflé au concours Guido d'Arezzo en Italie en 1998. Le chœur a collaboré avec plusieurs orchestres finlandais dont l'Orchestre Symphonique de la Radio Finlandaise, l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki et l'Orchestre de chambre Avanti !.

L'Orchestre Symphonique de Lahti (Sinfonia Lahti) devint municipal en 1949 pour garder la tradition orchestrale existant à Lahti depuis 1910. Sous la direction de son chef Osmo Vänskä, l'or-

chestre s'est développé ces dernières années en l'un des plus remarquables en Europe. L'Orchestre Symphonique de Lahti donne la majeure partie de ses concerts au Sibelius Hall de bois dessiné par les architectes Kimmo Lintula et Hannu Tikka et dont l'acoustique a été mise au point par la compagnie internationalement célèbre Artec Consultants Inc. de New York. Parmi les réussites de l'Orchestre Symphonique de Lahti, mentionnons les prix Gramophone (1991 et 1996), le Grand Prix du Disque de l'Académie Charles Cros (1993) et le Prix Classique de Cannes (1997, 2002). En 2004, un disque de platine fut accordé à l'orchestre pour son enregistrement « Sibelius – Musique du film de Timo Koivusalo » ; plusieurs disques d'or ont aussi été décernés à la formation, par exemple pour les enregistrements de la version originale du *Concerto pour violon* (1992) de Sibelius et *Hymnes Finlandais* (2001) L'orchestre a joué et enregistré la musique de son compositeur en résidence, Kalevi Aho et d'autres compositeurs finlandais. L'Orchestre Symphonique de Lahti est invité à de nombreux festivals de musique, y compris les Proms de la BBC à Londres. La formation s'est également produite en Allemagne, France, Suède, Espagne, Grande-Bretagne, au Japon, à New York et St-Petersbourg. En 2003, les critiques musicaux japonais ont choisi l'interprétation de *Kullervo* de Sibelius par l'Orchestre Symphonique de Lahti comme meilleur concert classique de l'année au Japon.

Osmo Vänskä (1953-) commença sa vie musicale professionnelle comme distingué clarinettiste, occupant le poste de principal associé à l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki pendant plusieurs années. Après avoir étudié la direction à l'Académie Sibe-

lius à Helsinki, il gagna le premier prix du concours international pour jeunes chefs d'orchestre de Besançon en 1982. Sa carrière de chef lui a amené plusieurs engagements importants avec par exemple la Sinfonietta Tapiola, l'Orchestre Symphonique de l'Islande et l'Orchestre Symphonique Ecossais de la BBC à Glasgow. Il est présentement chef principal de l'Orchestre Symphonique de Lahti en Finlande. Il est entré en fonction comme directeur musical de l'Orchestre du Minnesota en 2003.

Il est de plus en plus demandé sur la scène internationale pour diriger des orchestres et des opéras et son répertoire est exceptionnellement étendu – de

Mozart et Haydn en passant par les romantiques (dont les compositeurs nordiques Sibelius, Grieg et Nielsen) à un vaste choix de musique du 20e siècle; ses programmes de concerts renferment régulièrement des créations mondiales. Ses nombreux enregistrements sur BIS continuent de soulever un immense enthousiasme. En décembre 2000, le président de la Finlande remit à Osmo Vänskä la médaille Pro Finlandia en reconnaissance de ses réussites avec l'Orchestre Symphonique de Lahti et, en mai 2002, il reçut le Prix de Musique de la Société Philharmonique Royale de Londres en reconnaissance de son travail avec la musique de Sibelius et de Nielsen.

OTHER SIBELIUS RECORDINGS ON BIS BY THE LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA AND OSMO VÄNSKÄ:

Violin Concerto in D minor (original and final versions) <i>Leonidas Kavakos, violin</i>	BIS-CD-500
Finlandia – a Festival of Finnish Music Finlandia; Suite for Violin and String Orchestra and music by Pacius, Kajanus, Raitio, Krohn, Klami, England and Rautavaara	BIS-CD-575
The Tempest (complete)	BIS-CD-581
Everyman; The Countess's Portrait; Belshazzar's Feast (complete).	BIS-CD-735
Symphony No. 5 (original version) En saga (original version)	BIS-CD-800
The Wood-Nymph (symphonic poem and melodrama); Swanwhite (complete); A Lonely Ski-Trail	BIS-CD-815
Symphony No. 1; Symphony No. 4	BIS-CD-861
Symphony No. 2; Symphony No. 3	BIS-CD-862
Symphony No. 5 (original and final versions)	BIS-CD-863
Symphony No. 6; Symphony No. 7; Tapiola	BIS-CD-864
Karelia (complete); Kuolema (complete); Valse triste	BIS-CD-915
Karelia Suite (with original scoring); King Christian II (complete); Pelléas et Mélisande (complete).	BIS-CD-918

Lemminkäinen Suite (including original versions of Nos. 1 & 4).	BIS-CD-1015
Finland Awakes Press Celebrations Music (complete); The Melting of the Ice on the Oulu River; A Song for Lemminkäinen; Have you Courage?; Song of the Athenians; Finland Awakes	BIS-CD-1115
Sibelius – Lahti – Vänskä Finlandia; The Swan of Tuonela; Spring Song; 'Alla marcia' (Karelia); The Countess's Portrait; 'Antonio' (The Tempest); Suite for Violin and String Orchestra; Valse triste; Pelléas et Mélisande (excerpts); Tapiola	BIS-CD-1125
Kullervo	BIS-CD-1215
En saga; The Dryad; Dance-Intermezzo; Pohjola's Daughter; Night Ride and Sunrise; The Bard; The Oceanides	BIS-CD-1225
The Complete Symphonies (including Symphony No. 5 [original version] and Tapiola)	BIS-CD-1286/1288
Rondo of the Waves The Oceanides (Yale and final versions); Fragments from a Suite; Cassazione (original version); Musik zu einer Scene; Coronation March; Morceau romantique; Porilaisten marssi (arr.); Cortège; Spring Song (1895 version)	BIS-CD-1445

1 SNÖFRID, Op. 29 (Text: Viktor Rydberg)

Sibelius set only parts of the original poem, sometimes adapting the wording.

KUORO

Snöfrid, hur fager du är i din silverskrud!
Snöfrid, viunga på våg, mina drömmars brud.

Gunnar! Gunnar! vi syna guld, i månljus natt,
kom gosse, tag din lycka fatt!
Vi skola dig fria från armods skam!
giv oss din själ, då får du vår skatt!

Gunnar, där kommer Utgård's vilda jakt.
Giv oss din själ, och i minnets värld,
Gunnar, ditt namn skall stråla med ärans prakt!

Gunnar, vänd hit din stäv!
Dig väntar en hydda i hundens sköt,
en trohet, som aldrig sitt löfte bröt,
där drömmen du ljuvt vid strandens säv!
Den vänaste arm, som ett famntag knöt,
Gunnar, skall väva med kärlek din levnads väv.

KERTOJA (Snöfrid)

Bättre är kämpens ädla armod
än drakens dolska ro på guldnet,
bättre är hånad död för det goda
än namnfrej, vunnen i självisk ävlan,
bättre än fridens är farans famntag.
Väljer du mig, då väljer du stormen.
Ty de hårda hjältelivets runor lyda:
svärd mot snöda jättar draga,
modigt blöda för de svaga,
glad försaka, aldrig klaga,
strida hopplös strid och namnlös död.
Det är livets sanna hjältesaga.
Leta icke efter lyckans ö!

KUORO

Gunnar! Gosse!
Många vägar öppna sig till griften;
om bland dem du väljer kämpens stig,

CHOIR

Snöfrid, how beautiful you are in your silver dress!
Snöfrid, we are rocking on the waves, bride of my dreams.

Gunnar! Gunnar! We see gold in the moonlit night,
Come, lad, take hold of your good fortune!
We shall train you away from the shame of poverty!
Give us your soul, you will receive our treasures!

Gunnar, here come Utgård's wild hunters.
Give us your soul, and in the world of memories,
Gunnar, your name will shine with the splendour of honour!

Gunnar, turn your staff this way!
In the shelter of the grove a cottage awaits you,
A faithfulness that never broke its promise,
Here you may dream sweetly by the rushes on the shore!
The fairest arm that ever clasped an embrace,
Gunnar, shall weave with love the web of your life.

SPEAKER (Snöfrid)

Better the noble poverty of battle
Than the dragon's deceitful repose upon the gold,
Better a scorned death for what is good
Than renown won from selfish deeds,
Better the embrace of danger than that of peace.
If you choose me, you choose the storm.
For the hardy poems of the hero's life say:
Draw your sword against vile giants,
Bleed valiantly for the weak,
Deny yourself with pleasure, never complain,
Fight the hopeless fight and die nameless.
That is the true heroic saga of life.
Do not seek the isle of happiness!

CHOIR

Gunnar! Lad!
Many ways open themselves towards the grave;
If from among them you choose the path of war,

genom oro, kval och hårda skiften,
 genom tvivlets töcken för han dig.
 Trött och ensam
 kämpe i sitt blod den man, som lyfte
 sköld till värn för denna världens små,
 och ju himlen närmare hans syfte,
 desto tyngre fjät han måste gå.
 Dock, du gosse,
 är du dina bästa drömmar trogen,
 återser dig huldren någon gång,
 leker med dig som vi lekt i skogen,
 sjunger för dig tröstlig runosång,
 öppnar för dig
 dina barndomsminnens blomstergårdar,
 när från strid du längtar dit igen,
 där på Idavallen nordan vårdar
 morgonlivets gyllne tavlor än.

Through unrest, suffering and hard work,
 Through the haze of doubt it will lead you.
 He who lifts his shield
 In defence of the weak in this world
 Fights tired and alone in his blood,
 And the nearer his purpose is to heaven.
 The heavier his footsteps must be.
 But, o lad,
 If you are faithful to your best dreams,
 Your maiden of the woods will see you again some day,
 She will play with you, as we played together in the forest,
 She will sing you comforting songs,
 She will open for you
 The garden of your childhood memories,
 When, from battle, you long to be there again,
 There in Idavall the Norm still cherishes
 Golden pictures of morning life.

[3] - [4] CANTATA FOR THE CORONATION OF NICHOLAS II, JS 104 (Text: Paavo Cajander)

I

Terve!
 Terve, nuori Ruhtinas,
 uuden aamun koitto!
 Terve, terve!
 Pilvi poistuu kaihokas,
 Päivän onpi voitto taas.
 Uusi toivon aamu koittaa,
 Päivä kirkas taaskin voittaa,
 Nuori ruhtinaamme,
 Terve, nuori Ruhtinas!
 Toivon riemu rinnassansa
 Tervehtää sua Suomen kansa.
 Terve uuden aamun koitto!
 Toivon riemu rinnassansa
 Tervehtää sua Suomen maa.

Taas on kevät pohjanmailla,
 Luonto kauneissansa,
 Ilmass' ilo helskyy,

I

Hail!
 Hail, young prince,
 Dawn of a new morning!
 Hail, hail!
 The melancholy cloud vanishes,
 The day is once more victorious.
 A new morning of hope dawns,
 A bright day is victorious again,
 Our young prince,
 Hail, young prince!
 With the joy of hope in its heart
 The Finnish people greets you.
 Hail, dawn of a new morning!
 With the joy of hope in its heart
 Finland greets you.

It is once more spring in the Northland,
 Nature in its beauty,
 Joy resounds in the air,

Järvet välkkyy,
Vapaat kahleistansa;
Kilvan kansa yhtyy,
Riemuin työhön ryhtyy
Elon työhön;
Taaskin isänmaalle
Armahalle
Koittaa huomen
Keväthuomen,
Taaskin tulevaisuuteensa
Luottaa kansa Suomen.

Pilvi poistuu kaihokas,
Päivän onpi voitto taas,
Uusi aamu koittaa.
Toivon riemu rinnassansa,
Tervehtää sua Suomen kansa,
Sua tervehtää.

Terve Ruhtinar,
Hempi haltijatar,
Virpi vihannoiva,
Valtahuolten hoiva,
Kodin hyvä henki,
Terve sinulle!

Ilmass' ilo helskyy,
Järvet välkkyy,
Ilo helskyy,
Taas on kevät pohjanmailla,
Luonto kauneissansa,
Ilmass' ilo helskyy,
Järvet välkkyy,
Vapaat kahleistansa;
Kilvan kansa yhtyy,
Riemuin ryhtyy elon työhön;
Taaskin isänmaalle
Armahalle
Koittaa huomen
Keväthuomen;
Taaskin tulevaisuuteensa
Luottaa kansa Suomen.

The lakes sparkle,
Freed from their fetters;
The people, united in enthusiasm,
Begins work joyfully,
The work of life;
For my fatherland,
My beloved country,
The morning dawns,
A spring morning,
Once again the Finnish people
Regard the future with confidence.

The melancholy cloud vanishes,
The day is once more victorious,
A new morning dawns.
With the joy of hope in its heart
The Finnish people greets you.
Greets you.

Hail, o princess,
Fair governess,
Verdant sapling,
Who attends to great matters,
The home's good spirit,
Hail to thee!

Joy resounds in the air,
The lakes sparkle,
Joy resounds,
It is once more spring in the Northland,
Nature in its beauty,
Joy resounds in the air,
The lakes sparkle,
Freed from their fetters;
The people, united in enthusiasm,
Begins work joyfully,
For my fatherland,
My beloved country,
The morning dawns,
A spring morning,
Once again the Finnish people
Regard the future with confidence.

Terve!
 Terve, nuori Ruhtinas,
 uuden aamun koitto!
 Terve, terve!
 Pölvi poistuu kaihokas,
 Päivän onpi voitto taas.
 Uusi toivon aamu koittaa,
 Päivä kirkas taaskin voittaa,
 Nuori ruhtinaamme,
 Terve, nuori Ruhtinas!
 Toivon riemu rinnassansa
 Tervehtää sua Suomen kansa.
 Terve uuden aamun koitto!
 Toivon riemu rinnassansa
 Tervehtää sua Suomen maa.

II

Oikeuden varmassa turvassa
 Varttuu, kasvaa kansan voima,
 Palkan sulle parahimman takaa
 Kansasi onnellisuus
 Oikeuden turvassa
 Varttuu kasvaa kansasi voima, onnellisuus.

Siitä kiitoksemme niität;
 Helmen kruunuus heleimmän liität:
 Kansasi rakkauden.

Hail!
 Hail, young prince,
 Dawn of a new morning!
 Hail, hail!
 The melancholy cloud vanishes,
 The day is once more victorious.
 A new morning of hope dawns,
 A bright day is victorious again,
 Our young prince,
 Hail, young prince!
 With the joy of hope in its heart
 The Finnish people greets you.
 Hail, dawn of a new morning!
 With the joy of hope in its heart
 Finland greets you.

II

In the sure security of justice
 The people's strength develops and grows,
 The finest reward for you
 Is happiness for your people.
 In the security of justice
 Your people's strength and happiness develop and grow.

From that you win our gratitude,
 And mount the finest pearl in your crown:
 Your people's love.

[8] OMA MAA (MY OWN LAND), Op. 92 (Text: Kallio [Samuel Gustaf Bergh])

Vallan autuas se, jok' ei nuorena sortunu maaltaan,
 hyljetty onnensa kans' urhoin haudoilta pois!
 Ei sopis miehenä näin mun nuhdella taivahan töitä,
 mutta mun sydämeni taas tahtoo pi huoata ees.
 Kun minä muistan sen yön, jona rakkailta rannoilta luovuin,
 nousevat silmiini nyt vieläkin viljyvät veet.
 Ei mun mielestän' ei mee Pohjolan tunturit, joilla
 lasna ma kuuntelin kuin sampo ja kantelo soi.
 Siel eli toimessa mies ja Väinöstä lausuivat miehet,
 pojat ja karhut puun juurella painia löit.

Fortunate is he who in youth was not driven from his country,
 Abandoned by fortune, far from his heroes' graves!
 As a man it does not befit me to question heaven's deeds,
 But my heart wishes once more, at least, to sigh.
 When I remember the night when I left the shores I loved,
 Even now many a tear moistens my eye.
 No, I cannot forget the hills of the Northland, where
 As a child I heard the music of the sampo and kantele.
 There a man did his work, and the men spoke of Väinö,
 Boys and bears fought among the trees.

Raittihit talviset sää,
kaunihit katsoa
revontult' oli taivahat täynnä,
kaunihit katsoa
Talviset taivahat kaunihit
katsoa kuin aamun alkava koi.

Oi te kesäiset Pohjolan yöt, joina aurinko loistaa myötään,
päilyen veen vienossa taivahan kans!
Oi, te kesäiset yöt, Pohjolan yöt, joina aurinko loistaa
päilyen veen vienossa taivahan kans!
Oi te Pohjolan yöt, joina aurinko loistaa myötään,
päilyen veen vienossa taivahan kans!
Oi, te kesäiset valoisat yöt, te valoisat Pohjolan yöt!

Teille jos Onnetar sois mun vielä,
niin tuntisin kaikki saaret ja salmet
ja myös taivaalla tähdet ja kuun.
Siellä mun mieleni on ja siellä mun muinoiset muistoin,
sinne mun kultani jäi, sinne mun ystäväin myös.
Huoleti kiiteltkööt muut Alppien seutuja kauniiks,
kauniimpi, kalliimpi on mulle mun syntymämaa!

The fresh winter weather,
Beautiful to behold;
The heavens were filled with the northern lights,
Beautiful to behold;
The winter skies, beautiful
To behold, like the first light of dawn.

O ye summer nights of the North, when the sun never sets,
Reflecting, as do the heavens, in the calm waters!
O ye summer nights, Northern nights, when the sun shines,
Reflecting, as do the heavens, in the calm waters!
O ye Northern nights, when the sun never sets,
Reflecting, as do the heavens, in the calm waters!
O ye light summer nights, ye white nights of the North!

If Fortune were to summon me again,
I'd recognize all the islands and straits
And the stars in the sky, and the moon.
My heart is there and so are my earliest memories.
My beloved remained there, and so did my friends.
May other people lavishly praise the beauty of the Alps,
More beautiful, more dear to me is the land where I was born.

RECORDING DATA

Recorded in April 2001 [*Snöfrid; Coronation Cantata; Oma maa*]; January 2002 [*Overture in A minor*]; May 2002 [*Rakastava*] and January 2003 [*Andante festivo*] at the Sibelius Hall, Lahti Finland
Recording producer: Robert Suff [*Snöfrid; Coronation Cantata; Oma maa; Overture in A minor; Andante festivo*]; Ingo Petry [*Rakastava*]
Sound engineer: Ingo Petry [*Snöfrid; Coronation Cantata; Oma maa; Overture in A minor; Andante festivo*]; Rita Hermeyer [*Rakastava*]
Digital editing: Jeffrey Ginn
Neumann microphones; Studer Mic AD 19 microphone pre-amplifier; Yamaha O2R digital mixer; Genex GX 8000 MOD recorder; Sennheiser headphones
Project adviser: Andrew Barnett
Executive producer: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover texts: © Andrew Barnett 2004
Translations: Teemu Kirjonen (Finnish); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chené (French)
Front cover illustration: Alix Dryden
Back cover photograph of Osmo Vänskä: © Seppo J.J. Sirkka / Eastpress Oy
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd., Saltdean, Brighton, England

BIS CDs can be ordered from our distributors worldwide.
If we have no representation in your country, please contact:
BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden
Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40
info@bis.se www.bis.se

BIS-CD-1265 © & © 2004, BIS Records AB, Åkersberga.

OSMO VÄNSKÄ

BIS-CD-1265